

ZA 29. NOVEMBER

S svojim ravnanjem za 29. november 1967 se hočemo umakniti golemu dejstvu, ki je v zvezi z datumom »29. XI. 1943«. Zdi nam, da številke, ki so vrezane v jugoslovanski grb, na nek način spreminjajo podobo. Tiste nekoliko izbokle, skrbno oblikovane številke, ki smo jim z vero in čudenjem sledili na prvi strani čitanke, dobivajo bolj zamolkel, resnejši ton, ki govori o času in poti. Kot bi počasi krožila luč, ki je sonce, in jim vsak čas dajala drugačen odsev.

Številke »29. XI. 1943« na grbu, ki je polje, obdano z žitnim klasjem, spodaj prevezanim s trakom, z rdečo peterokrako zvezdo in šestimi plamenicami, katerih plameni se zlivajo v en plamen, so simbol. Praznovanje, ki je v prostih dnevih, proslavah, recitacijah, svečanih oblekah, prepevanju starih pesmi, spominskih oddajah na RTV, je obred. Pojav v zvezi s praznikom republike je čista manifestacija. Manifestacija pomeni odkritje, zasačenje nečesa neodkritega, nezasačenega, torej nečesa, kar se umika in skriva. Tradicionalni komentar torej poteka po dveh tirih:

1. lov za nečim, kar se je umaknilo, t. j. interpretacija zgodovine ter spravevanje o vzrokih in posledicah;
2. sakralno vedenje do fenomena »29. XI. 1943«.

Obe poti se nam zdita nezadostni, pogovarjati se hočemo o 29. novembru 1967!

Konstituante situacije »29. XI. 1967« poimenujemo takole:

- konflikti v zvezi z izvajanjem gospodarske in družbene reforme,
- kriza politične transmisije in hierarhije
- eksistencialna stiska nekaterih dejavnikov v družbenem življenju.

Konflikti v zvezi z reformo so različni, najhujši pa je konflikt, ki se odvija na relaciji: tržna zakonitost — plansko usmerjanje.

Seveda ne moremo mimo premisleka o ustrznosti razstavitve takšne dileme in o njeni eventualni odilonitvi. Rad bi ob tej priložnosti spomnil na razpravo, ki je tekla na nedavnem seminarju komunistov ljubljanske univerze v Grobljah. Tam smo obsodili takšno tehnicistično miselnost, ki ne vidi možnosti samoupravnega dogovarjanja in planiranja, po drugi strani pa pristaja na »popolno svobodo trga«. Takšno poenostavljanje ekonomske misli lahko v nekem primeru vodi k formiranju »vulgarnega ekonomizma kot politične sile.« Formacija takšnega značaja seveda zaostreje konflikt. Konflikt pa seveda ni le konflikt na neklih politično-abstraktnih nivojih, temveč se z vso težo kaže ravno v delovnih organizacijah, tam, kjer o hotenju proizvajati najboljše in najceneje menda ni mogoče dvomiti. Problem je v instrumentariju. Ta instrumentarij pa je lahko takšen ali drugačen, kot pač odloči ekonomsko-politična raziskava. Pri lažni dilemi plan — trg gre za to, da se nekdo odloči za eno ali drugo. Težava je seveda v tem, da imajo najrazličnejši, ki odločajo o gospodarstvu za izgovor »ekonomski interes«.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Čemu partija?

I.

DANES IN TUKAJ SE SPRAŠUJEMO O RAZLOGIH, SMISLIH IN OSEBNIH MOTIVACIJAH ODNOSA DO ZGODOVINSKEGA SUBJEKTA TE DRUŽBE — ZVEZE KOMUNISTOV. SPRAŠEVANJE O TEM BISTVENEM SPREMLJEVALCU NAŠEGA OSEBNEGA IN DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA NAREKUJE PREGLED OSNOVNIH POLITIČNIH PROCESOV, KI SO LASTNI SEDANJEMU TRENUTKU JUGOSLOVANSKE DRUŽBE. BREZ DVOMA POTEKA SPRAŠEVANJE »ČEMU PARTIJA« DANES V DRUGAČNEM POLITIČNEM KONTEKSTU KOT PA KDAJKOLI PREJ. REORGANIZACIJA V SMISLU PERMANENTNEGA IN TOKRAT ŽE LEGALIZIRANEGA SPRAŠEVANJA O SMISLU PARTIJE NA VSAKEM KORAKU NJENEGA IN DRUŽBENEGA BIVANJA SEVEDA NE SME (KAR JE SICER POGOST NAČIN IN NARAVNOST MIŠLJENJA) ZOZITI NAŠEGA SPRAŠEVANJA ZGOLJ NA DILEMO: PARTIJA DA — PARTIJA NE! ČE PA GA OMEJI ZGOLJ NA TO DILEMO, JE JASNO, DA IMA TAKO NASPROTJE DVA POLA (OPOZICIONALNOST IN APOLOGIJO V ODNOSU DO ZK), KI STA ZGOLJ NAVIDEZNA, V RESNICI PA GRE ZA ENOTEN IZRAZ DOGMATSKO FORMIRANEGA MIŠLJENJA.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Pismo člana CK ZMS

TOV. MATEVŽU KRIVICU

Naj ti najprej povem, da se strinjam s teboj, ko praviš, da od svojega članka v Tribuni (»Se enkrat — tokrat o manj bistvenem«, št. 6, stran 2) ne pričakuješ, da bi kaj dosti prispeval k odkritju bistva problema, ki sta ga s tov. Ruplom načela v polemiki z Janezom Kocijančičem. Strinjam se tudi, da je bistveno vprašanje v polemiki ravnanje »našega mladinskega vodstva«, pravzaprav izvršnega organa CK ZMS, se pravi predsedstva. Seveda tudi menim, da bi bilo zaenkrat kar dovolj, da je ravnanje predsedstva v »zadevi Brvar« ocenil centralni komite, Mislim, da ni toliko pomembno, kaj ti misliš o stališču, ki ga je CK ZMS izglasoval, pišem pa ti, ker se mi vse bolj dozdeva, da si v razpravi nismo vsi enako iskreno prizadevali, da bi problemu prišli do dna.

Ob »problemu« pritiska npr. spretno namiguješ na karierizem mladinskih funkcionarjev. Tvojim splošnim razmišljanjem ne bi bilo mnogo oporekati, pozornost pa pritegne tvoj zaključek. Praviš, da v konkretnem primeru nisi mogel ugotoviti, ali je šlo za resnični pritisk ali samo za strah pred morebitnim bodočim ali celo umišljenim pritiskom. Najbrž tega res nisi mogel — ker nisi hotel. Menim namreč, da je bilo na plenumu CK ZMS jasno povedano, da ni šlo ne za pritisk ne za strah pred bodočim ali umišljenim pritiskom. Pritiska enostavno ni bilo. Ne vem zakaj ti je to tako težko verjeti. Vsekakor pa bi bilo bolje, če bi o dejstvih, ki jih »ne moreš« ugotoviti (torej tudi dokazati) ne pisal.

Trdiš tudi, da si je Kocijančič prizadeval »prikazati situacijo tako, kakor da se je o objavi ali neobjavi izjave sklepalo šele v drugem delu seje«. Praviš, da je v odgovoru na tvojo polemiko tudi »zamolčal oz. prikril«, da so bila stališča formulirana v obliki izjave za tisk. Prepričan sem, kot je najbrž bil tudi Kocijančič, da tebi pač ni potrebno praviti dejstev, ki jih poznaš. Sam se sklicuješ na mnoge svoje razgovore in gotovo ti je kdo (npr. tov. Rupel), ki je bil na nadaljevanju seje predsedstva, povedal, da je takoj v začetku Kocijančič sporočil prisotnim, da je po konsultaciji z večino članov predsedstva CK ZMS do nadaljevanja seje zadržal objavo stališč, ki so bila izročena novinarjema Dela in Mladine. Predsedstvo je o tem dokončno odločalo, odobrilo ravnanje predsednika in soglasno sklenilo, da stališč ne objavi.

Prepričati nas tudi hočeš, da je predsednik CK ZMS zanikal, »da bi predsedstvo v čemerkoli spremenilo svoja stališča« in se pri tem sklicuješ na Rupla, ki je menda pisal samo o spremembi odnosa predsedstva do javne objave stališč. Rupel pa, kaže, še vedno misli, da je predsedstvo spremenilo stališče tudi o pesmih, saj v razpravi na XVI. plenumu (6. št. Tribune, stran 3) govori o seji predsedstva, »kjer

je bilo v dveh dneh spremenjeno stališče o nekem ne pomembnem družbenem dogodku« (podčrtal F. M.). Na delu seje, ki ga ima Rupel v mislih, je bilo govora samo o enem »družbenem dogodku« — o objavljenih pesmih A. Brvarja.

Končno tudi ne razumem, zakaj se nočeš sprijazniti z dejstvom, da je bila formulacija »razmislite (uredništvo Problemov; op. F.M.) tudi o eventualnem odstopu« sprejeta na seji predsedstva in ne kasneje izmišljena. Predsedstvo je glasovalo o tej formulaciji in jo sprejelo s 7 proti 5 glasovom.

To, kar ti pišem, res ni nič posebno novega in ti je vse bilo že tudi povedano. Tudi na XVI. seji centralnega komiteja si imel (oprosti) skoraj preveč možnosti konfrontirati svoja stališča s člani tega foruma. Prav žalostno je, da ne moreš priznati, da so bili tvoji argumenti tako trhlji, da velike večine niso mogli prepričati. Ampak ne! Ti nesramno zapišeš, da »vse to in še marsikaj« ni motilo večine članov CK ZMS, da ne bi zvesto (beri: slepo) podprli svojih voditeljev. Moram ti povedati, da takšne diskvalifikacije celotnega foruma, katerega član sem, res še nisem doživel.

FRANC MUSAR

Pojasnilo o plenumu centralnega komiteja ZMS

Kot predsedujoči v prvi točki dnevnega reda na XVI. plenarni seji CK ZMS, kjer smo pri obravnavi poročila o delu organov CK ZMS med obema plenumoma, ocenili tudi ravnanje predsedstva CK ZMS ob obeh Brvarjevih pesmi, čutim dolžnost, da bralce Tribune seznanim z nekaterimi dejstvi.

D. DAMJANOVIČ

1. Plenum CK ZMS je vsem zainteresiranim v tej razpravi (tudi tistim, ki niso člani CK ZMS, kot npr. predsedniki občinskih komitejev ZMS, odgovorni urednik Problemov E. Pintar, M. Krivic, predstavnik uredništva Tribune P. Vodopivec itd.) dal vse možnosti, da povedo in utemeljijo svoja stališča. Argumenti M. Krivica in D. Rupla očitno niso prepričali članov CK ZMS, saj so z veliko večino (24 za, 6 proti, 2 vzdržana) ODOBRILO RAVNANJE predsedstva CK ZMS. Ker je plenum najvišji organ Zveze mladine Slovenije med obema konferencama, je s tem ta zadeva za CK ZMS končana.

2. D. Rupel je pričel polemiko o ravnanju predsedstva CK ZMS. V naslednjih prispevkih M. Krivica pa se je ta polemika sprevrgla predvsem v polemiko s posameznikom — to je Janezom Kocijančičem, predsednikom CK ZMS. To kaže, da je M. Krivic v tej polemiki nenačelen, zlasti pa zelo oseben. Predsedstvo CK ZMS je namreč v celoti prevzelo odgovornost v »zadevi Brvar«, plenum CK ZMS pa je to ravnanje predsedstva odobrilo. Predsedstvo in plenum centralnega komiteja ZMS sta tako tudi v tej zadevi na nedvoumen način odobrila ravnanje predsednika CK ZMS Janeza Kocijančiča in je nadaljnje razpravljanje o njegovi odgovornosti neumestno.

Franc Rogelj l. r.

PRIPIS UREDNIŠTVA

Z današnjima prispevkoma tovarišev Musarja in Roglja uredništvo Tribune zaključuje polemiko o načinu delovanja predsedstva CK ZMS. Menimo sicer, da pričujoča prispevka v polemiko ne vnašata nobenega novega elementa, ampak se združujeta na formalnih in nepomenških karakteristikah razprave, vendar ju zavoljo eventualnih nadaljnjih formalnih in nepomenških očitkov kljub vsemu objavljamo.

Kdo je kriv: Mladinska knjiga ali „Mladina“?

Pisati o denarju in govoriti o izplačevanju honorarjev je zelo neprijetna stvar; včasih pa postane tudi to potrebno, posebno, če gre za slabo poslovanje osred-

nega in edinega slovenskega mladinskega časopisa oziroma založbe, ki ta časopis zalaga.

Vsem, ki smo kdajkoli sodelovali v Mladini, je znano dejstvo, da smo na denar vedno zelo dolgo čakali. Običajno smo denar za oktober dobili decembra, za julij septembra itd. Ko smo urgirali, smo se seveda najprej oglašili v uredništvu. Tu so povedali, da so zadnje izplačilno listo odposlali npr. vsaj že pred desetimi dnevi (pogosto celo prej). V blagajni Mladinske knjige so nam zatrčili, da plačilne liste še niso prejeli. Kasneje, da so jo že prejeli, a še ni podpisana. Še kasneje, da ni denarja. In nazadnje, ko smo prišli dvajsetega v mesecu, so nam povedali, da je blagajna zaprta, ker dvajsetega v Mladinski knjigi razdeljuje plače (?). Tega sicer na okence blagajne, kjer piše, da je odprta vsak dan od 9. do 11. ni nihče objavil in smo to izvedeli šele po daljšem poizvedovanju.

Vrnemo se prihodnjic in zvemo, da do prvega zopet ne bo nič. Sicer pa lahko pričakamo, menijo, saj marsikdo čaka za manjše vsote (nagrade za križanko, ki so redko večje od sto novih din) »celo dva ali tri mesece«. In, ko smo užaljeni, da smo prvega v mesecu dobili le pol v preteklih dveh mesecih zasluženega denarja, so nas sili povsod: v blagajni, v upravi in uredništvu lista, sami pa smo procesa, ki se ponavlja vsakič znova — že nekaj let — naveličani do grla.

Kot že zapisano, je Mladina edini slovenski mladinski časopis. Ne glede na to, da ima majhno naklado (naklada niha v enem letu od 14 do 32 tisoč), sodeluje na njenih straneh razmeroma veliko število sodelavcev. Honorar, ki ga dobijo za svoj prispevek, je mnogokrat prvi materialni stimulans, ki ga dobe za svoje pisano delo. Prav ta honorar pa potuje od tistega, ki ga daje, pa do tistega, ki ga dobiva, tako dolgo, da na koncu sploh ni več stimulativen. Celo več: ves postopek je že daleč od tega, da bi vlival zaupanje v založnika. Razmeroma hladen odnos, včasih celo neprijazno zavračanje upravičenih zahtev do »tistega, kar sem pač zaslužil« pomaga marsikomu, ki le površno pozna položaj, da enači uredništvo in upravo časopisa s poslovanjem založniške hiše in se odtegne časopisu. Ob vsem tem pa je verjetno jasno, da gre pri izplačevanju v blagajni za majhne vsote: redko čez trideset tisoč dinarjev.

Vprašanje, ki se vsiljuje, postavljam javno, ker bi nanj želel dobiti tudi javen odgovor:

1. Kdo je kriv za poslovanje, ki je verjetno (kljub temu, da v blagajni Mladinske knjige radi zatrjujejo — nikjer ne poslujejo bolje) pri nas le precej nepopolarno?

2. Ali Mladina kot edini in osrednji slovenski mladinski časopis (če je Mladinska knjiga kriva za neredno in včasih že omalovažujoče poslovanje) res ne more dobiti boljšega in primernejšega založnika? Samo dejstvo, da je pač Mladinska knjiga in izdaja mladinske liste, še nič ne pomeni!

3. Se z mladimi ljudmi, ki šele stopajo v javni prostor in, ki so s posebnim privilegijem, da so mladi in nestrpni, tudi bolj občutljivi, ne more občeati nekoliko bolj potrpežljivo? Tako bi lahko tudi prepričali nenavadne izjave: »Jaz nisem dobil denarja, prišel pa je nekdo starejši, pa so mu vse izplačali...«

Dokler ostajajo vprašanja odprta, ostaja aktualno tudi vprašanje zaupanja v poslovanje Mladine in Mladinske knjige. Posebno poslednja uživa razmeroma velik ugled, a si ga prav med mladimi v zadnjem času zelo uspešno zapravlja.

P. V.

Drobna laž

je bilo obvestilo ljubljanske Drame, da bo za VSAKO predstavo Male drame dala za študente 20 vstopnic s 50 odstotnim popustom. Izkaže se namreč, da bo teh dvajset vstopnic v prodaji šele takrat, ko dvorana (90 sedežev) ne bo več razprodana, do tlej pa jih raje prodajo neštudentom po neznižani ceni (900 dinarjev). Tako pridobi Drama pri vsaki predstavi 9000 dinarjev, vprašanje pa ostaja, kolikokrat se bo pri tako majhnem številu sedežev splašalo igrati pred nezasedeno dvorano in dati s tem študentom možnost, da izkoristimo popust, in ne nazadnje: zakaj se z neresničnim obvestilom delamo lepše, kot smo.

A. B.

TRIBUNA UREJAJO:

NADEZDA CACINOVIC, IZTOK GEISTER (ODGOVORNI UREDNIK), TONE PACNIK, RUDI RIZMAN (ZASNOVE), DIMITRIJ RUPEL, DUŠAN TRSAR (TEHNIČNI UREDNIK), PETER VODOPIVEC

TRIBUNA — IZDAJA OO ZSJ — UREDNIŠTVO IN UPRAVA TRG REVOLUCIJE 1/II — TELEFON 21-280 — TEKOCI RACUN 501-8-78/1 — LETNA NAROCNINA ZA ŠTUDENTE DESET NDIN, ZA OSTALE PETNAJST NDIN — POSAMEZEN IZVOD 50 PAR — ROKOFISOV IN FOTOGRAFIJ NE VRACAMO — TISK ČP DELO LJUBLJANA, TOMŠICEVA 1, TELEFON 23-522 — POŠTNA PLACANA V GOTOVINI

D. DAMJANOVIČ — NASI DANI SARAJEVO

SIZIFOV POSAO

naša anketa - naša anketa - naša anketa - naša anketa - naša anket

O MLADINSKI ORGANIZACIJI

Vprašanje o reorganizaciji in prisotnosti mladinske organizacije smo poslali osmim poljubno izbranim mladim ljudem ali pa tistim, ki se z mladinsko problematiko ukvarjajo. Od osmih vprašanih smo dobili štiri odgovore, ki jih brez popravkov objavljamo danes. Med mladimi, ki niso odgovorili, so: dijak gimnazije (ki se je opravičil, da organizacije ne pozna), predstavnik družbene organizacije (ki ni imel časa) in predsednik gimnazijskega mladinskega aktiva ter novinar, ki se ukvarja z mladinsko problematiko — (zadnja se sploh nista oglasila). Naše vprašanje se je glasilo:

Ob predvideni reorganizaciji Zveze mladine, ki je na dnevnem redu prihodnjega kongresa ZMJ, se sprašujemo, ali bo takšna reorganizacija pomenila vsebinske premike v tej organizaciji?

Sprašujemo se namreč že o samem obstoju Zveze mladine in njeni družbeni vlogi danes. Kakšen je družbeni vpliv Zveze mladine na probleme ki se kljub njeni prisotnosti ne rešujejo v občutni meri: zaposlovanje, število mladih v Zvezi komunistov, prisotnost mladih v samoupravnih organih, njihova odsotnost v perečih in občutljivih družbenopolitičnih dogajanjih? Dozdeva se namreč, da je uspeh dela Zveze mladine na kulturno-zabavnem področju — če upoštevamo običajni termin, večji, medtem ko vlada drugod mrtvilo.

Odgovarjajo:

Matjaž Hanžek

dijak

1. Ob predvideni reorganizaciji Zveze mladine, ki je na dnevnem redu prihodnjega kongresa ZMJ, bo takšna reorganizacija pomenila vsebinske premike v tej organizaciji, če se bo kaj premikalo.

2. Vpliv ZM na probleme, ki se kljub njeni prisotnosti ne rešujejo v občutni meri (zaposlovanje, število mladih v Zvezi komunistov, prisotnost mladih v samoupravnih organih, njihova odsotnost v perečih in občutljivih družbenopolitičnih dogajanjih) je takšen, kot JE, in nič drugačen.

3. Uspeh ZM na kulturno-zabavnem področju je večji, medtem ko drugod vlada mrtvilo.

Mitja Meršol

študent VŠPV

Pravzaprav ne odgovorjam, temveč sprašujem.

Kljub temu, da večkrat delamo napako in skušamo načelno preoblikovati, preusmeriti, izboljšati našo mladinsko organizacijo predvsem in zgolj z zgodovinskega zornega kota (z aspekta nekdanje heroičnosti, borbenosti, žrtvovanja, predanosti...), bi se za uvod k mojim vprašanjem-odgovorom bežno spotaknil tudi ob zgodovino.

Mladinska gibanja — kot nosilci težnj mladega meščanskega razreda v nekaterih državah — so nastala v sredini 19. stoletja. Navzlic nekaterim slabostim, so ta gibanja bila odraz progresivnosti svoje dobe. (Predvsem mislim pri tem na študentska gibanja v Nemčiji — 1848, kasneje v Rusiji — 1902-1904, in drugod). Družbena vloga takih gibanj je bila določena, mimo drugega, s stopnjo razvoja razrednega boja v danih družbah, in je bila napredna — vse do nastanka resnične revolucionarne sile, delavskega razreda s svojo ideološko avantgardo (čemur nekako sledi tudi ustanavljanje mladinskih delavskih organizacij).

Moj kratek anarhičen sprehod v zgodovino je imel namen opozoriti oziroma ponoviti že znano dejstvo, da so bila v danem času, okolju, tudi (studij pravim zato, ker ni nujno, da se mladost enači z naprednostjo) mladinska gibanja nosilci naprednih idej in dejanskih družbenih sprememb; obenem pa, da so bila ta gibanja skoraj vedno omejena na svojo razredno pripadnost.

Organizacija - generacija?

So družbeno-politične organizacije, ki so združene po različnih načelih: po družbenem položaju, po poklicu, interesu itd.

Ali je mogoče, da je neka politična organizacija (v konkretnem primeru: zveza mladine) ustanovljena na generacijskem načelu? Da v današnjem času, pogojih, deluje in je koalicijsko organizirana na osnovi konglomerata mlade generacije? (Društvo upokojenec, na primer, je tudi določeno s svojo starostjo.) Naj takoj pripomnim, da v ta princip ne vključujem Zveze študentov, ki jo že določa družbeni status študenta.

Zdi se mi, da je treba ravno v članski strukturi vsake samostojne družbenopolitične organizacije (torej tudi mladinske) iskati vzroke za stagnacijo, za umiranje in predvsem za neučinkovitost.

Kakšna je sploh članska struktura naše Zveze mladine?

Nekakšna amorfn masa (znotraj katere pa se vsekakor tudi pojavlja socialna

no giblje izven naših želja in hotenj), ne more priti do samoupravne združenosti delavcev celotne družbene produkcije. Delavci, ki so vključeni v gospodarsko organizacijo, proizvajajo ločeno, neodvisno od delavcev v drugi samoupravni organizaciji. To se površinsko izraža v antagonističnih odnosih med gosp. organizacijami (medsebojno skrivanje proizvodnih programov, tehnoloških in znanstvenih dosežkov, konkurenca itd.) In odnosi organov upravljanja ter družbeno-političnih organizacij zunaj delovnih organizacij imajo do samoupravne združenosti delavcev (nota bene: njihovo samoupravljanje je omejeno na njihovo del. organizacijo) državno-prisilni, ali pa neobvezno posvetovalni značaj. Vzpostavljanje samoupravne povezanosti delavcev celotne družbene produkcije bo spremenilo organe (organizacije) zunaj del. organizacij v samoupravne organe združenih delavcev.

In tukaj se razprava šele začne.

Franci Pivec

absolvent filozofije

Današnji mladinski organizaciji očitam njeno nesamostojno politično pozicijo. Lenin je trdil, da mora biti mladinska organizacija usposobljena, da deluje kot sa-

let.) Morda je to od mladinske organizacije kdo nekoč zahteval. Morda je nekoč pred političnim aktivom republike ali zveze »za mladino odgovarjala« njen predsednik. Takšna nerealna odgovornost je veliko breme in še huje je, če se izneveri. Da se pred tem zavarujejo, so mladinska vodstva začela nastopati z vzgojnimi programi. To pa seveda ni način formiranja avtonomnih mladinskih političnih stališč, pač pa način izrivanja mladine iz politike na t. im. sektorske probleme: šport, zašava, izobraževanje. Na ta način je naše mladinsko gibanje zadobilo tipične traducionalistične oznake in sindikalni nivo akcije, ki ga karakterizira tudi danes in ki ga od aktualnih političnih tokov oddvaja, ne pa vanj zliža.

Brez posebno velikih dopolnitev so to ugotovitve, ki držijo tudi za Zvezo študentov.

Marko Slodnjak

študent slavistike

Mislím, da v vaši anketi »o odnosu mladih, ki aktivno sodelujejo v družbenem dogajanju, in vseh tistih, ki se z mladinsko problematiko ukvarjajo, do mladinske organizacije« — nimam nič početi. Žal, me ne zadevajo vaša določila o sodelovanju in ukvarjanju (kako lepe besede), da bi se mogel z vso upravičenostjo in gorečnostjo lotiti nevarnega vprašanja, ki ste mi ga poslali. Ker pa nikoli ni prepozno, sem bolj za zasebno uporabo in v odgovor vaši prijaznosti napisal nekaj besed. Kar se tiče mene — lahko to pisane mirne duše vržete stran.

Moj odgovor: Bile so spremembe, novosti, menjave ali, kot to lepše in učinkovitejše imenujemo — reorganizacije. Kadar postane zadrega preočita, potegnemo na svetlo reorganizacijo, pomahamo z njo pred dvomljivci, nezadovoljnejši in naveličanci, da se pomire. Potem pa se stanje in ravnanja lahko vrnejo v svojo prvotno lego. Do naslednjega razburjenja.

Stvari pa se vendarle počasi spreminjajo, z njimi se menja obraz in ravnanje mladine in zato — ne zaradi česa drugega — bi se morala spremeniti organizacija, ki naj bi dajala mladim osnove delovanja, vzpodbude, polet in vse tiste druge stvari, ki so večini tako potrebne, da najde svoje mesto in smisel. Glejte! Ne rojevajo se samo perspektivni politični upravljalci in rojeni kurhoborci so redkost. Vsem tem mladinska organizacija ni potrebna — blaženosti upravljanja lahko okušajo drugod. Organizacija naj bo res organizacija mladih, tistih, ki so mladi, ki se spotikajo, zaletavajo, protestirajo, motijo, omahujejo, pa je vse to le znak prave mladosti, ne pa lisjaškosti in preračunljivosti, ki ju mladinska organizacija ne bi smela poznati.

Prepričan sem, da je mrtvilo, ki ga omenjate v vaši anketi, znak tiste, podzavestno ugotovljene nepotrebnosti organizacije tukaj in sedaj. In vprašljiva nista ne tukaj in ne sedaj, ampak organizacija, ki je dana. In je dana in se ponuja in ostaja vedno bolj osamljena. Zapuščajo jo tisti, zaradi katerih je in tako postaja čudovito sredstvo, čudovita sredina, v katere centru se lahko izjavlja, umika, deklarira, obtožuje, posvetuje — kratka živi razburljivo politično življenje.

Lahko je osmešiti, kar sem napisal. Pripišete mi lahko vse: politično naivnost, nerazumevanje razmer, sanjaštvo ali še grše reči. Trdno pa sem prepričan, da je organizacija v krizi, in to ne morda zaradi različnih konceptov v vodstvu, ampak zaradi množic, ki so se odvrnili od nje, ker njihova pričakovanja niso bila uresničena ali pa jim pričakovanje sploh ni bilo dano. V odločitvi med interesi mladih in onih drugih bi ne smelo biti pomislekov.

Vračanje nezaupanja, dolga in naporna, pa vendar ena od redkih poti k oživitvi takšne organizacije, ki... Priznam, stvari se meglijo. Jasno pa mi je še vedno eno — mladina potrebuje nekaj, pa je končno vseeno, ali je to sindikat ali podjetje. Vseeno. Mora pa nositi znak mladosti in poštenosti.

Vse kaže, da se mi je pisanje ponesrečilo. Nekaj ni čisto prav. Vesel bi bil, če bi se le eden strinjal z osnutkom moje meglene predstave, ki morda na svoj način izraža stisko organizacije.

slojevitost, raznolikost) mladih ljudi od 14. do 25. leta, nad katero je toga hierarhična opna (ki jo kdaj pa kdaj posamezniki, čeprav izven nje, pretrgajo. Velikokrat tudi na neustrezen način, ki mu pravimo »izpada«). Ta zadnja — komitejska mladina — sprejema načela, sklepe v imenu nekega svojega članstva. V masi pa je nemoč in masa ne čuti pripadnosti svoji organizaciji. Vsaj v teh danih okoliščinah ne.

Politično delovanje in institucionaliziranost družbe

Kolikšen je lahko vpliv neke družbenopolitične organizacije v institucionalizirani družbi? (Mlad človek se lahko vključuje v organe delavskega in družbenega samoupravljanja, vendar to samo dejstvo še ne more dati pečata organiziranosti Zveze mladine).

Dokler obstaja blagovna produkcija (za katero bi celo lahko rekli, da se avtonom-

mostojna politična zveza, ki pa je politična le tedaj, če se njena vsakodnevna politika nanaša na POLITIKO. Mladinska organizacija lahko torej deluje kot samostojna politična sila, če ima o bistvenih političnih vprašanjih svoja avtonomna stališča. Samo na ta način lahko taka organizacija prispeva svoj mladinski entuziazem k političnemu boju delavskega razreda.

Karakteristika našega današnjega mladinskega gibanja nima s tem ničesar skupnega. G. Friedmann pravi o njem: »Ta mladina sploh ni zainteresirana za ideologijo. Ta mladina... si želi zagotoviti neko srečo, o kateri ima zelo določeno predstavo; ta mladina... si želi pridobiti lastno hišo z najmodernejšimi napravami, želi lasten avtomobil, želi... Te mladine niti malo ne privlačijo ideološki problemi. Včasih se mi celo zdi, da je cinična v odnosu do velikih ideoloških diskusij, ki zadevajo socializem.«

Jugoslovansko mladinsko gibanje (ZM) sploh ni gibanje, ker gibanje vedno karakterizira trdna ideološka osnova, še celo pa ne more biti apolitično, kar Zveza mladine je.

Današnja mladinska organizacija hoče biti za vsako celo in predvsem vzgojna. (Razumem, zakaj hoče vzgajati kitajski Komsomol, katerega predsednik je star 54

OBISK TUJIH ŠTUDENTOV NA EKONOMSKI FAKULTETI V LJUBLJANI

Pred nedavnim sta obiskali SFRJ študijski skupini študentov iz univerze v Cordobi (Argentina) in Beloit Collegea (Wisconsin, ZDA).

Med bivanjem v naši državi so se pogovarjali s študenti in profesorji EF iz Ljubljane.

Argentinske študente je zanimal sistem samoupravljanja še zlasti na univerzi (konkretno na EF), sistem študija, socialno stanje študentov, oblika stipendiranja in podobno. Ti študentje so obiskali tudi druge družbenopolitične in gospodarske organizacije in so tako skušali dobiti širši vpogled v naše družbenopolitično in gospodarsko življenje.

Študijska skupina iz Beloit Collegea je v okviru študijskega potovanja po vzhodnoevropskih državah obiskala tudi Jugoslavijo. Skupina je bila sestavljena iz študentov, ki študirajo družbene vede (ekonomijo, filozofijo, zgodovino, umetnost, mednarodne odnose). Na njihovo željo je študijska organizacija EF pripravila razgovor za okroglo mizo. Diskusije so se poleg študentov EF udeležili še profesorji, in to dr. Fran Černe, dr. Drago Kotnik in predavatelj Ivan Ribnikar. Gostje so pokazali veliko zanimanje za značilnosti gospodarskega razvoja SRS v okviru SFRJ, za odnose med razvitimi in nerazvitimi predeli naše države, tržno in monetarno politiko po gospodarski reformi in dr. Na številna vprašanja so poleg profesorjev odgovarjali tudi študentje, živahen razgovor pa je z gospodarskih problemov prešel tudi na ostala družbena vprašanja.

Zaradi večjega razvoja stikov v tej smeri je FO ZSJ na EF ustanovil posebno študijsko komisijo, ki bo skušala pritegniti k temu delu vse študente, zlasti pa tiste, ki obvladajo tuje jezike. Člani komisije bodo morali skrbno spremljati naše družbeno dogajanje in si v kroških izpopolniti znanje tujih jezikov. To bo gotovo prispevalo k zmanjšanju jezikovnih težav pri pogovorih s tujimi študenti.

Predstavniki FO ZSJ na naši fakulteti razmišljajo o navezavi stikov z EF sosednjih držav, seveda, če bo to mogoče. Vse to kaže na veliko prizadevanje predstavnikov fakultete in študentov, da bi fakulteto še bolj afirmirali doma in tudi v tujini.

Tasev Stojčič

Eurielec kongres v Berlinu

Konec oktobra, točneje od 21. do 29., je bil v Berlinu 3. kongres EURIELEC-a, evropskega združenja študentov elektrotehnike. To, da je bil kongres tretji po vrsti, pove, da je ta organizacija še mlada. Že od njene ustanovitve pa sodelujejo v njej tudi ljubljanski študentje elektrotehnike, in tako sva to leto odpotovala v Berlin dva predstavnika FO-ja. Poleg ljubljancov sta se kongresa udeležila tudi predstavnika beograjskih študentov. Kongres, na katerem je bilo zastopanih 27 visokih šol iz 10 držav — članice kongresa niso državna predstavništva študentov elektrotehnike, temveč vsaka fakulteta samostojno — je deloval v treh komisijah.

Organizacija je v svojem triletnem obstoju že prerasla okvire, začrtane s statutom ob njeni ustanovitvi. Zato se je z vprašanjem spremembe statuta ukvarjala prva komisija. Čez leta se je namreč pokazalo, da prvotni statut ne ustreza sedanosti; da je večkrat premalo preciziran, da si ga zato marsikdo razlaga in kroji po svojih potrebah ter da ne zajema več celotne dejavnosti organizacije. V programu komisije so bila torej številna vprašanja — kot na primer sprejemanje novih članic, pogoji izstopa iz organizacije, oblika komuniciranja med članicami, formulacija pravic in dolžnosti članic, pa tudi konkretna vprašanja o delu in nalogah organizacije.

Druga komisija se je ukvarjala s kontaktnimi izmenjavami in praksami študentov. Ta oblika delovanja organizacije je bila že do sedaj ena najbolj konkretnih in uspešnih. Seveda pa je tudi tu še polno nerešenih problemov — in želja. Ljubljanski študentje vidimo v EURIELEC-u predvsem možnost za širšo izmenjavo praks in zblíževanja s kolegi širom Evrope — torej zadostitev želja, ki jih druga sorodna organizacija IAESTE ne more v celoti izpolniti. Sodelovanje z IAESTE je bilo v tej komisiji sploh eno od ključnih vprašanj, kajti v nekaterih deželah (Nemčija, Norveška, Nizozemska) je za izmenjavo praks pristojna izključno le IAESTE, ne glede na to, da ne deluje povsod dovolj uspešno (Francija). Problem pomeni tudi iskanje kvalitetnih praks pri industriji, ki marsikje ni pokazala dovolj razumevanja za EURIELEC; bilateralnost izmenjav med posameznimi šolami, ki marsikje zaradi čisto praktičnih težav ni mogoča itd. Zaradi obilice dela smo vprašanje ekskurzijskih izmenjav prenesli na neuraden podum,

pač po interesih posameznih šol. Ljudijancam tesno sodelujemo z Berlinom, Darmstadtom, Karlsruheom in Nancyem. Upamo, da bomo tudi v prihodnjem letu lahko organizirali izmenjavo s študenti omenjenih visokih šol.

Tretja komisija, ki se je oblikovala že na lanskem kongresu v Parizu, si je zadala nalogo razjasniti težave študentov elektrotehnike, ki žele študij nadaljevati na sorodnih visokih šolah v tujini oz. poiskati, kakšne so možnosti za tak študij in dosego priznanja diplom. Prve korake pri izmenjavi diplomantov so že naredile nekatere šole v Franciji in Nemčiji (Paris-Aachen), vendar pa je tu vse preveč težav za širše reševanje problemov. Veliko težav pomenijo različni učni načrti in šolski sistemi, rangi posameznih šol in neenakost študijskih zahtev. Seveda študentje pri reševanju te problematike ne moremo dosti dlje kot do ugotavljanja dejstev, vsekakor pa je že izmenjava izkušenj in iskanje enotnega koncepta pohvalno dejanje — posebno v času, ko je večina članic na pragu reforme visokošolskega študija.

Seveda pa na kongresu nismo samo zasedali. Organizator je poskrbel tudi za strokovno plat kongresa. Na programu so bili ogledi tovarn Siemens, Telefunken itd., strokovna predavanja, ogled fakultete za elektrotehniko in njenih institutov, razgovori s profesorji o problemih kongresa in srečanja s študentskimi predstavniki tehnične univerze. Da bi bil program popoln, so nam organizatorji razkazali tudi mestne znamenitosti, nas vodili v gledališča — in, po študentski tradiciji, tudi v študentske lokale, kjer smo vsi pozabili na težave pri sporazumevanju. Po enem tednu je kongres končal z delom. Njegova največja vrednost je v tem, da se enkrat na leto sestane študentje elektrotehnike z različnih visokih šol in izmenjamo naše izkušnje in probleme, se med seboj spoznamo in zblížamo. In v tem pogledu je bil kongres, katerega naslednik bo v Madridu, res uspešen.

Pavel Kristan

Generalnemu sekretarju OZN gospodu U Tantu

»Udeleženci mednarodnega srečanja, predstavniki študentov iz univerz v Košicah (CSSR), Krakovu, (Poljska) in Ljubljani (SFRJ) potestiramo proti umazani in krivični vojni, ki jo vodijo ZDA v Vietnamu.

in obtožujemo izraelske agresije ter njim sorodne imperialistične sile.

Zahtevamo hitro in pravično rešitev ter vaše osebno prizadevanje pri reševanju obeh svetovnih problemov.

Približno taka je vsebina telegrama, ki so jo ob mednarodnem dnevu študentov, 17. novembra, podpisali predstavniki študentskih organizacij Češkoslovaške, Poljske in Jugoslavije ter ga poslali generalnemu sekretarju OZN U Tantu. Še prej so telegram prebrali na slovesnosti v zgradbi kulturnega doma v Košicah ob prisotnosti uglednih profesorjev, partijskih voditeljev, predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in velikega števila študentov.

Drugi pozdravni telegram pa je bil ob tej slovesnosti poslan v Prago na sedež MSS, mednarodne stu-

dentске organizacije. V tistem času, ko se v Košicah prav tako obsojajo agresije v Vietnamu in Bližnjem Vzhodu, hkrati pa poudarjajo pomen srečanja ter na splošno mednarodnega združevanja študentov. Sodelovanje ni samo po sebi namen, pač pa osnova za stvaritev nekakšne ideološke sile ŠTUDENTOV v svetovnem merilu, ki naj bi imela v okviru MSS pomembno vlogo in v vsaki deželi posebej ter v svetu nasploh. Študentje niso in naj ne bodo potencialna moč, od njih se pričakuje nekaj več — idejnopolitična aktivnost! Nekje je to že praksa, pri nas pa tega ne bi mogli trditi niti za visokošolske družbenih ved, še manj pa za študente naravoslovnotehničnega področja

Boris Skapin

Čemu partija?

(Nadaljevanje s 1. strani)

II

Kaj pa je tedaj tisti drugi pristop, ki presega načeln ekstremskega razmišljanja o smislu partije? Zdaj že gre za subjektivni, torej za moj osebni odnos, ki ga v tem članku razkrivam in s tem soočam s tvojim odnosom. Iz nemške ideologije je razvidno, da je Marx pod pojmom proletarska partija vedno razumel le pojem v velikem zgodovinskem smislu te besede, ali (nekoliko konkretnije, toda še vedno dovolj abstraktno): »Komunisti s svojim delom (tako v teoriji kot v praksi) odkrivajo zgodovinski smisel obstoječe politične borbe proletarskega razreda.« Pristajam na tak pristop. Hkrati pa s pristankom že prehajam v konflikt z določeno konkretno politiko in morda tudi večinskim mišljenjem. Načelen odnos, ta je Marxov, je tedaj jasen.

Preostane še definicija te konkretne politike, ki je v konfliktu z načelnim odnosom. V temelju gre za izraz naše konkretne politike, ki je popolnoma identičen tistemu iz francoske zgodovine: radikalni spor med revolucionarno politično organizacijo KONVENTSKEGA TIPA in birokratsko organizacijo BONAPARTISTIČNEGA TIPA. Medtem ko prva v naši politični realnosti gradi na dejanskem uresničevanju idejne in zavestne avantgardne zasnove z vsem dodatnim samoupravno-funkcionalnim instrumentarijem, ki omogoča tudi MATERIALNO BIVANJE IDEJE (torej, da je idejna zasnova partije prisotna tudi v odločilnih konkretnih manifestacijah socialistične družbe: kultura, socialna politika, ekonomija, tehnologija ...), se druga opira na neresnične zgodovinske mite (delavski razred kot absolut, marksizem kot dogma, samoupravljanje kot utopija); taki miti in absoluti vedno zahtevajo upravni instrumentarij — to pa je lahko le birokracija s posebnimi družbenimi privilegiji in navidezno decentralizacijo, ki pa je v osnovi centralistična. Partija ima v takem konceptu vlogo državev malem, ki pa po svoji objektivni logiki teži k temu, da na koncu preraste v samo državo.

III

Med obema obstojnima konceptoma naše družbene situacije, ki imata tako svoje nosilce kot izvrševalce, je določen »modus vivendi«, ki ga hrani dokajšnja stopnja splošne družbene nerazvitosti. Še posebej je tu vidna prisotnost nerazvite zavesti posameznikov in množic. Seveda pa ni mogoče priti do sklepa, da gre za dualizem v okviru zgodovinskega subjekta ali za dve temeljni frakciji. Brez dvoma pa gre za odsotnost enega, toda dovolj temeljnega in abstraktnega principa, ki bi mnogo bolj angažirano in tvorneje zajel INTELIGENCO IN LJUDSKE MNOŽICE. Vsebinska takega nagažanja je v preseganju vsakdanjih reformnih procesov in družbenoekonomskih sprememb, ki zanikajo lastno zgodovinskost in s tem socialistično perspektivo. Prav ta trenutek se srečujemo z načinom reševanja družbenih situacij, ki vnašajo v sistem proklamiranih socialističnih odnosov zmedo in nejasnost v odnosu do tistih vprašanj, ki so še včeraj pomenile simbol družbene ureditve (socialno zavarovanje, družbena lastnina). Povsem zgodovinsko je, če se rušijo tisti simboli, ki ne zdrže teže drugačne (naprednejše) družbene strukture; toliko nevarneje pa je takrat, ko se simboli rušijo v odsotnosti omenjenih struktur in v odsotnosti predvidevanja strukturalnih družbenih sprememb v smeri favoriziranja socialistične vizije. Prav v taki anomaliji, ki jo razkriva družba, je individuum že po kriteriju svojega jaza, svojih racionalnih in iracionalnih motivov vezan na angažirano izpoved v smislu PRERASČANJA SPONTANIH POTREB. Ali je individualna akcija še lahko resnična v okviru institucije, tedaj partije ali zveze? Partija kot smiselna institucija preteklih sintez takih zahtev moderne družbe in še posebej njenega modernega človeka brez dvoma ne more več uresničiti. Toliko bolj pritrtilen pa je lahko odgovor, ki zadeva zvezo, tedaj pojem in vsebino, ki lahko zaživi in živi le v skladnem sozvočju angažiranih individuumov. To sozvočje ni nič drugega kot sprevačanje neresničnih postavk v resnične družbene kategorije z delovno hierarhijo vrednot.

Dejstvo, da se je partija preimenovala v ZVEZO, toliko bolj konkretno in zgodovinsko obvezuje sedanjo strukturo — bodisi, da je to že partija ali pa že zveza — da dejansko prerašča sedanjo pozicijo na račun prejšnje. Gre za prihodnost.

IV.

Zapisane misli se ujema s tisto situacijo, ki še zahteva številne teoretične pred-osmislitve. Kot tak zapis torej še ne zagovarja akcijo, temveč inčičira RAZMISLJANJE in dialog.

Rudi Rizman

Kako uresničiti pravico do dela?

Marksisti, predvsem pa Marx sam, so prikazovali brezposelnost v kapitalistični družbi kot dokaz nesposobnosti za reševanje bistvenih problemov moderne družbe... Racionalna organizacija družbene proizvodnje bi v socializmu morala pojav brezposelnosti odpraviti.

Parola »pravica do dela« je stara toliko kot delavsko gibanje samo. »Z drobnimi prepiri o človeških pravicah smo izgubili cela stoletja«, piše Fourier, »sploh pa nismo pomislili na najosnovnejše pravice, kot je pravica do dela, brez katere so vse ostale pravice ničla.«

Pravice do dela nobena meščanska država ni sprejela v pravni sistem, pač pa so se Nemčija, Anglija, Švica in Francija od nje izrecno oddelile.

(Iz socialistične teorije o pravici do dela, iz jugoslovanskih revij izbral FRANCI PIVEC, »Tribuna«, 13 nov. 1967.)

Iz nadaljevanja citiranega članka je mogoče povzeti, da tudi socialistične države priznavajo pravico do dela samo deklarativno. Nobena pravna nitifizična oseba ni zadolžena, da mora brezposelnemu delavcu zaposlitev preskrbeti. Po tem članku si socialistična teorija obeta polno zaposlitev iz dejstva, da so v socializmu proizvodna sredstva družbena last. Izkušnja pa kaže, da se ob racionalnem gospodarstvu ali, kot smo se vajeni izražati ob pogojih reforme, pojavlja zaskrbljujoča brezposelnost. Tudi delavsko samoupravljanje ne more odpraviti brezposelnosti. Torej ni upravičeno mišljenje, da je kmetu in obrtniku zagotovljena zaposlitev zaradi lastništva proizvodnih sredstev, saj je kmet lahko tudi najemnik, pa obrtnik tudi. Se celo industrijalec je lahko samo najemnik. Torej družbeno lastništvo proizvodnih sredstev ni tisti koren-lečen, s katerim je mogoče ozdraviti brezposelnost in zagotoviti pravico do dela, najosnovnejšo od vseh pravic. Res je, kar pravi Marx, namreč, da je brezposelnost dokaz nesposobnosti družbe, vendar ne samo kapitalistične, temveč tudi socialistične. Treba je znati jadrati med Scilo-brezposelnostjo in Karibdo-inflacijo!

Zaenkrat smo prisiljeni problem naše brezposelnosti reševati z izvozom delovne sile prav v tiste države, ki pravice do dela ne priznavajo. Ne vem, kako je to mogoče spraviti v soglasje z našo ustavo, ki zapoveduje tuje delovne sile z namenom pridobivanja dohodka izrecno prepoveduje. Se večje pa je nasprotje s teorijo, saj to pomeni, da pošiljamo naše občane v kapitalistično sužnost! Začudo pa imamo od tega korist vsi: delavec, ki dobi boljšo plačo kot doma, družba, ki si olajšuje pritisk brezposelnosti in država, ki si popravlja plačilno bilanco. Kaže, da bo treba reformo razširiti tudi na teorijo!

Izvoz delovne sile je seveda lahko samo začasna rešitev. Ko se bo začela v razvitih državah uveljavljati avtomatizacija, se bo začela delovna sila vračati domov, in takrat bo problem brezposelnosti nastopil v še ostrejši obliki. Brezpogojno se moramo na to pravočasno pripraviti in ustvariti zadostno število delovnih mest in jih brez izgub drževati. Kaj pa se to pravi, ve zelo malo ljudi. Prvič — potrebno je vedeti, katero blago se bo dalo prodati, drugič — moramo ga znati izdelati v ustrezni kakovosti, in tretjič, kar je glavno — vrednost vložnega dela (vključno material) mora biti zadosti manjša od tržne vrednosti proizvodov. Če so ta vprašanja rešena, je vprašanje finansiranja že manj težavno.

Odgovori na ta vprašanja morajo biti podprti z materialnim jamstvom, to je bistveno. Politična ali kazenska odgovornost ne zadostujeta. Nič nam ne pomaga, ako direktorja desetkrat ustrelimo; če pa nam nihče ne povrne denarja, delovna mesta zamro. Izpolnjujoč te pogoje so Nemci ustvarili delovna mesta ne samo za svoje prebivalstvo, temveč tudi za 10 milijonov beguncev in nekaj sto tisoč Italijanov, Spancev, Grkov, Turkov in — Jugoslovanov.

Zakaj oni delovno silo uvažajo, mi jo pa izvažamo, zakaj njihova podjetja uspevajo, naša pa ne napredujejo tako, da bi mogla brez regresov zaposlovati naše delovne ljudi v zadostni meri? Razlika v sistemu ne more biti kriva, saj ne hodimo v Nemčijo, Švico, Avstrijo in na Švedsko samo mi, saj hodijo tudi Španci, Grki in Turki, ki imajo isti sistem, in celo Italijani, ki pripadajo istemu gospodarskemu bloku. Delavstvo ne more biti krivo, saj že dejstvo, da ga izvažamo, dokazuje njegovo kvaliteto. Surovine ne morejo biti krive, saj jih lahko kupimo, kot jih kupujejo Švicarji, ki sploh nimajo svojih surovin, pa vendar izdelujejo najkvalitetnejše izdelke. Tudi oprema tovarne ne more biti odločilna. Često vidimo, da so pri nas pasivne ravno moderno urejene tovarne, medtem ko se stara podjetja sicer težko, vendar uspešno prebijajo skozi pogoje reforme. Preostane torej edino še razlika v poslovnem vodstvu: tam so direktorji odgovorni vsaj s taniem, najmanj eden pa je materialno odgovoren za vse. Pri nas pa praktično nihče ni materialno odgovoren. Se stimulacije so čisto narobe postavljene; podjetje ima izgubo, ljudje si pa delijo »dobičke«.

Seveda pri nas nihče nima toliko dohodkov ali premoženja, da bi lahko povrnil vso izgubo, ki je nastala po njegovi krivdi. To pa tudi ni potrebno, saj bi zadostovalo, če bi odgovorni nosil samo določen del izgube, npr. vrednost avtomobila ali vikend hišice. Potem bi čisto drugače gledal, da izgube ne bi bilo, kajti razumna porcija odgovornosti je tudi aktivator sposobnosti. Za tako zaščito interesov skupnosti bi moral biti seveda tudi stimuliran in plačan, vsi skupaj pa bi se morali odvaditi malomeščanske nevoščljivosti, če bi uspešen vodja imel visoke dohodke. Ne smemo pozabiti, da tak dohodek nikogar ne obremenjuje, nasprotno, tak dohodek je izvir dohodkov tako kolektiva kot tudi skupnosti.

Pogoj za tako uspešno delo pa je ustrezna svoboda pri odločanju. Kdor ima odgovornost, mora imeti tudi kompetenco. Ni mogoče, da bi eden ukrepal, drugi pa odgovarjal.

Mnogi mislijo, da je svoboda voditelja pri ukrepanju v nasprotju z idejo delavskega samoupravljanja, toda to je zmotno. Predstavimo si poln avtobus. Vsi potniki so lahko najboljši šoferji, toda za volan lahko drži samo eden in ta je za vožnjo odgovoren. Noben šofer ne bo dopustil, da bi mu potniki, četudi strokovnjaki, odrejali, kdaj naj trobi, kdaj zavira in kdaj prehitava. Potniki lahko določijo cilj vožnje in čas odhoda, glede izbire poti in voznega reda pa se morajo že sporazumeti s šoferjem.

Podobno je tudi s samoupravljanjem. Delavski svet je ne samo predstavnik kolektiva, temveč je tudi pooblaščenec lastnika proizvodnih sredstev. Razmerje med delavskim svetom ter direktorjem in njegovimi ožjimi sodelavci naj bi bilo podobno, kot je razmerje med upravnim odborom delniške družbe in direktorjem delniške družbe. Vsak delavec je lahko akcionar, toda to ga ne oprošča delovne discipline in mu ne daje pravice vmešavanja v operativno. Delavski svet bi sklenil z direktorjem in njegovimi sodelavci pogodbo, ki bi pod danimi pogoji trga in opreme zajamčila število delavcev, plače in s stimulacijami in dividendom. Ti elementi bi bili tudi kriterij pri reelekciji: kdor nudi boljše pogoje in da boljše jamstvo, ta bo izvoljen. Seveda bodo morali akcionarji (občina) in delavci obdržati tveganja tistih pogojev, na katere direktor nima in ne more imeti vpliva, npr. tržne cene, nepreračunljivost konkurence itd. Tako bi bila funkcija direktorja omejena čisto na gospodarsko-tehnično področje, politično funkcijo pa bi lahko opravljal sekretar, saj sta tudi v NOB delovala komandant in komisar vsak na svojem področju, vendar složno.

Tako bi bila družba zaščitená pred izgubami in pravica do dela bi bilo uresničena znotraj podjetja. Kako bi jo bilo mogoče zajamčiti tudi za primer motenj na trgu, bomo pa povedali prihodnjič.

Branimir Gradnik

ZA 29. NOVEMBER

(Nadaljevanje s 1. strani)

Vprašanje, ki nam ostaja, je, ali je možno vzeti trg, enostavni trg kapitala, za kriterij orientacije socialistične družbe. Ne samo, ali je možno, ampak ali to smemo. S tem v zvezi kaže posebej omeniti stališča na zadnjem plenumu CK ZKS. »Odločno se moramo upreti stihiji!« je bilo tam večkrat poudarjeno.* Če zadržimo sedanje anomalije v delitvi dohodka, potem s tem legaliziramo izkoriščanje človeka po človeku. Kaže, da smo preveč popuščali v afirmaciji HUMANISTIČNEGA dela reforme, oz. o njem ob reformi nismo dovolj razmišljali. Ali je mogoče pustiti takšne ogromne razlike v osebnih dohodkih? Ali je v tem, da drug drugega zasovražimo in drug drugemu odjedamo, bistvo našega kriterija? Ali ni res, da z delitvijo »po delu«, kot se nam kaže v izkrivljenih oblikah, uveljavljamo egoizem in privatizem? Kaj je vsebina tistega »po delu«? Največkrat s tem razumemo produktivnost? Kaj pa je produktivnost? Ali je to sad boljšega, bolj intenzivnega dela? Seveda ne, pač pa strukture kapitala, velikosti konstantnega dela — organizacije, moderne opreme, geografske lege, bližine komunikacij, temperature ozračja... Ali je možno to nagraditi? Zdi se, kot da smo vse razmerje človeka do dela obrniti na glavo, »kot da moramo meriti delo zaradi same delitve dohodka in ne zaradi tega, da bi obvladali in intenzivirali učinkovitost samega dela« (S. Podmenik). In ali ob tem, ko se nemimo o višini dohodka, kdaj pomislimo, kaj je ob njem prvenstveno pomembno za delovnega človeka? Marx je govoril o vplivu dela na združevanje ljudi in s tem v zvezi tudi o deformacijah, kot so: odtujeno delo, samoodtujenost, postvarelost... Delo je primarni odnos v produkciji, ne lastnina; s tem, da so proizvodna sredstva družbena last, še ne dobimo družbenega značaja dela, še ne zagotovimo, da bo delo ustvarjalno in odnosi znotraj delovnega procesa enakopravni in sproščeni odnosi. Z ideologijo trga in s tem, da je delavec prepuščen neki svojevrstni stihiji pri formiranju njegovega lastnega dohodka, v bistvu ohranjamo stari, mezdni značaj delavca. Kot primer naj navedem dejstvo iz konkretnega življenja neke delovne organizacije: vodilni uslužbenci v podjetju so si prek preizkušenih »samoupravnih« kanalov v podjetju zagotovili fiksne dohodke (konstantno vrednost točke), za delavce pa uveljavili načelo »po delu«, kar pomeni po izkupičku na trgu. Če bo prodaja padla, bodo delavci dobili 50-odstotne »plaček«, vodilni uslužbenci iz administracije pa ves »dohodek«. Tu je seveda idealen dokaz zoper tisto marsikje afirmirano trditve, da imajo vodilni uradniki samo družbene in dolgoročne interese, delavci pa samo kratkoročne in individualne interese. Takšni fenomeni v kombinaciji s prej omenjeno brezkonceptualnostjo na področju formiranja enotnih meril za odmero dohodka (kar je predvsem naloga strokovnja-

kov in ne politikov) so daleč od tistih predstav o socializmu, ki so jih imeli borci zanj leta 1943. In ne le oni — tudi danes moramo vedno znova preverjati vrednote, ki nas vodijo v ohranjanju in presnavljanju nekega etičnega sistema. Etika pa je konec koncev edino, kar nas zadeva v živo, kar omogoča sožitje.

Kriza politične transmisije in hierarhije je pomemben napredek v razvoju naših odnosov. Od prvih znakov (Informbiro) do obsežnih prestrukturiranj v zadnjem času (IV. plenum CK ZKJ) je videti, da poteka proces demokratizacije in uveljavljanja moči argumentov, ali, kot pravimo z eno besedo, »samoupravljanje«, nezadržno in naglo. Kaj v zvezi s krizo transmisije in hierarhije vidim danes? Predvsem je jasno, da se še marsikatero politično telo ravna po kodeksu iz preteklosti, se naslanja na druga politična telesa v strahu pred lastno odgovornostjo in v ne-moči, da bi razumno in pogumno ocenili politično situacijo. Dogaja se, da na tak način organizacije črpa svoj smisel iz drugih organizacij, same sebe pa zavestno izničujejo, t. j. črtajo iz seznama resnih dejavnikov v družbi in v racionalnem dialogu. Takšno povnanjenje političnega delovanja pa dobiva lekcijo za lekcijo. Druge organizacije, predvsem ZK, se borijo za svojo individualno potezo, za svojo principialno politiko. Toda takšna situacija, ko partija zbira v sebi najbolj sposobne in najbolj zavestne ljudi, postavlja ostale organizacije v še odgovornejši in marsikdaj deficien-ten položaj. Politična telesa, ki so bila v preteklosti navajena črpati svoj idejni in akcijski rezervoar iz partije, so se nenadoma znašla v položaju, da ne morejo v korak z njo. Poti, ki sledijo, so različne: včasih se zaradi lastne slabe kadrovske sestave ta telesa slepo naslanjajo na »hierarhično« višja telesa in ne poskušajo nahajati specifične razlike med sabo in njimi ali pa stališča svojih »predpostavljanih« celo narobe interpretirajo; včasih se ta telesa zaradi napadne presoje politične situacije zatekajo v preteklost, reagirajo avtomatično, samodejno, brez kakršnekoli racionalne podlage, enostavno zato, ker se je »nekoč tako delalo«, ker je treba biti »pravoveren« — s tem pa razvijajo smešno avtocenzuro, ki je nihče ne zahteva niti ni nikomur v prid — kvečjemu zavira cirkulacijo svežih misli. Zanimivo je, kako so politična telesa, ki jih opisujemo, locirana: medtem ko se je v najvišjih predstavniških telesih proces demokratizacije in ustvarjalnega konflikta razvijal naglo in nezadržno, se je v nižjih političnih tvorbah, v »kapilarah« političnega obtoka, še zadržal stari način dela. Toda ravno te tvorbe, ki politično ne predstavljajo ne vem kakšne koncentracije moči in vpliva, so tiste celice, ki vstopajo v konkretno »meso« družbe in pomenijo fantastično škodo pri funkcioniranju našega političnega sistema. Zanimivo je tudi, da se takšna »slabo prekrvavljena« stališča pojavljajo med mladimi, ki bi že po svoji fizični funkciji morali biti brez-kompromisni in nekoruptni. S temi političnimi telesi mislim tudi komunikacije, t. j. redakcije ključnih komunikacijskih trustov, ki mehanično, samodejno, zaradi posebne vrste inertnosti, zaustavljajo ustvarjalni dialog in zapirajo vrata kritičnim prispevkom.

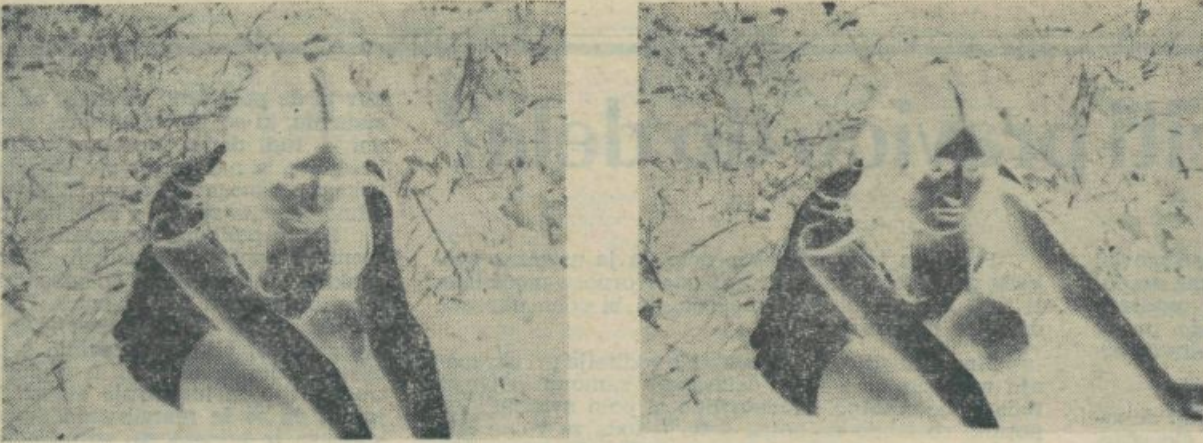
Eksistencialna stiska nekaterih dejavnikov v družbenem življenju ni in ne more biti samo problem kulture ali celo samo umetniškega ustvarjanja kot njenega poganjka. Res je, da ta stiska prihaja najbolj do izraza ravno v literarnih delih, v pesmih, v ustvarjalni aktivnosti. Toda premisliti moramo, da literatura, prav tako kot sleherna zavsetna oseba, živi neko situacijo, nek svet, in da se prav tako kot drugi posamezniki tudi avtorji čutijo pritisnjeni od sveta. Seveda pa nikakor ne more biti res, da je ta teža subjektivna izmišljotina. Za to stisko bi lahko uporabili tudi drugačen izraz: *kriza aktivizma*. Slabost vseh razprav o socialistični kulturi ali o odnosu med partijo in kulturo je morda ravno to, da ne poskušamo razumeti gibanja te krize iz njene narave same. Težko se je odločiti, ali je to osebna narava, dejstvo pa je, da se pogosto pojavlja kot taka, ker je pač osebno zapisana. Največkrat ocenjujemo odnos med kulturniki in politiki s političnega vidika, gledamo napake, ocenjujemo politično oportunist, zavestnost. Toda vse te raziskave, vsa ta dognanja se začnejo in končujejo zunaj procesa ustvarjanja, torej tudi zunaj krize same. Marsikdaj so ljudje, ki jih bremeni takšna stiska, sami poskusili »spreminjati svet« in je kriza aktivizma njihova osebna neuspešnost. Sociološka analiza bo prodirala naprej in se bo spraševala o vzrokih za neuspeh (nesposobnost, »objektivna« nemožnost...). Toda literarna aktivnost (kot se kaže prav na straneh Tribune) ne razpolaga z instrumenti da bi raziskala krizo. Ta aktivnost krizo beleži, se poganja pod njo, v tej krizi živi. Literarna aktivnost, ki se zajeda v strukturo sveta, v predmete, ne poskuša in noče tega sveta spreminjati. Kajti v trenutku, ko bi jo prevzelo »najstvo«, bi krize ne doživljala več, bi se ji izognila in bi najbrž sploh ne nastajala. Bistvena značilnost aktivnosti, ki pristaja na »danost«, ki brska po odnosih v strukturi, ki se vpleta vanjo, ker se nujno gleda v njej — je torej, da ni aktivnost. In če smo zmožni razumeti takšno pozicijo, potem smo pridobili dosti več kot vednost o nekem pojavu. Pridobili smo pretanjenost in eksaktno vednost o krizi, skozi njo se krize šele do kraja zavemo. Nesmiselno je zahtevati najstvo in akcijo, če ne poznamo krize. Kriza aktivizma pa je ravno v tem, da ohranja formalno strukturo delovanja, sveta v modifikirani obliki pa ne vidi več. Aktivist, ki ne živi krize, je ravno takšen aktivist kot Hugo v Umazanih rokah, ki pravi: »Stotisoče jih je, ki gledajo s tem istim nasmehom. Boril sem se, poniževal sem se, vse sem storil, da bi pozabil, ponavljal sem jim, da jih ljubim, da jim zavidam, da jih občudujem. Zaman! Vse zaman! Jaz sem bogataški smrkavec, intelektualec, tip, ki ne dela z rokami. Prav, naj mislita, kar hočeta. Prav imata, to je stvar kože...« Rešitev aktivizma se zdi potemtakem v tem, da polno zaživi svojo krizo.

Dimitrij Rupel

* Iz razprave Slavka Podmenika na seminarju v Grobljah.

** Glej razpravo Vinka Hafnerja na plenumu CK ZKS, (Delo, 17. nov.).

ODREŠENIŠTVO KOT IGRA IN SEKULARIZACIJA EVANGELIJA II.

Povzemimo na kratko dejstva, ki smo jih doslej pregledali v zvezi s Flisarjevimi tekstom. Ze z naslovom samim, ki nas direktno vodi h konkretnemu simbolu, tako tradicionalnemu in splošnemu, kot je postal Kristus v evropski zavesti, nas je avtor sam napotil v popolnoma določeno smer raziskovanja — v primerjavo njegovega besedila s tekstom, ki je v določenem smislu služil kot predloga ali, po novinarsko, pobuda. Kaj takšno dejanje z ozidom na smatični tekst v evropskem zgodovinskem svetu pomeni, smo skušali osvetliti s podobnimi dejanji v območju antičnega prozega tvorstva in še konkretnje ob razmerju, v katerem so zapokrifirane krščanski teksti do resnice, ki je resnica «kanoničnih» tekstov. Pri tem smo oddelili znanstveno naravnost do tekstov od eshatološke pozicije nasproti besedilom, ki so pisani na način literature, to je na način lažne realnosti. Nadalje smo pregledali osnovne karakteristike mesianstva (krstusovstva). Kakšne se nam dajejo v tekstih, ki popisujejo življenje Jezusa, ki je Kristus mesija, in ki so po naši domnevi mogle na poseben način služiti kot forma tudi avtorju knjige Kristusov samomor. Končno smo se ustavili pri tekstu, ki ga pripisujejo apostolu Janezu, to pa zaradi posebnega značaja tega teksta, ki sam od sebe vsiljuje primerjavo s Flisarjevimi. Prvo vprašanje, ki se nam v nadaljevanju zastavlja, je vprašanje o tem, katera so karakteristike teksta »po Janezu«, ki so potencialne na tak način, da so postale forma sodobnemu izrazu. In drugo vprašanje, ki se bo zastavilo ob koncu, izvira pa iz prvega, je vprašanje o posledicah, ki jih pogojuje poseben značaj smatičnega teksta in ki so se najbrž obdržale tudi v Flisarjevi varianti. Posledice bodo najbrž obdržale tudi v Flisarjevi varianti. Posledice bodo najbrž izhajale iz apologetskega, programatičnega in dogmatičnega značaja evangelija.

Vsi teksti o Jezusovem življenju afirmirajo Jezusa predvsem kot odrešenika, najbolj z dogmatičnega stališča seveda zgodovinsko najmlajši tekst »po Janezu«. Odreševanje je vedno odreševanje OD nečesa in V IMENU nečesa drugega, ker ga predvidevajo kot ustreznejše, boljše — bolj resnično. Odrešeništvo pa je najstvo, ki se utemeljuje z apriorno večvednostjo o tem, v imenu česar odrešenik nastopa, torej z nekakšno »blagoslovljenostjo« od bista samega, hkrati pa je pogojeno z apriorno manjvednostjo sveta, ki ga odrešeni odrešuje. Manjvednost ima pri tem še vse ostale atribute, ki jih le-ta prejme od sveta, ki je na način razuma. Ti atributi so predvsem nesposobnost in nemoč, pogojeni v nevednosti, v nasprotju z odrešenikom ki je razsvetljen po vednosti in zaradi nje tudi sposoben in močan. Odrešenik kot posameznik se tedaj lahko ustrezno pojavi v situaciji, ko bistvo, v imenu katerega nastopa, se ni splošno veljavno, temveč zgolj potencialno. Odrešenik Jezus se pojavi na meji dveh pojmovanj bista nekega moralnega kodeksa. Tako predgovor Janezovega evangelija zgodovinsko afirmira odrešenika z naslednjim: »...zakaj postava je bila dana po Mojzusu, milost in resnica je prišla po Jezusu Kristusu...« Milost, ki je hkrati resnica, ni drugo kot novo bistvo stare zaveze v krščanski, humanistični redakciji, ta pa se utemeljuje v transcendentni: »V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Beseda je bila z Bog... Vse je po njej nastalo in brez nje ni nič nastalo, kar je nastalega. V njej je bilo življenje in življenje je bilo luč sveta in luč svet je v temi in tema je ni sprejela...« (Beseda je tu grški »logos«, ki je v prvem krščanskem stoletju dobila pomen posebejnega božjega razuma, v judovski filozofiji, pri Platonu, pa je ideja »logosa« zamišljena kot bitje v sredi med Bogom in človekom.) Popis Jezusovega življenja je v bistvu pričevanje o

usodi odrešenitva kot najstva v tem svetu (»in tema je ni sprejela«). Vendarle to najstvo še ni najstvo junaka v evropskem romanopisju, kjer junak vsicer moralno zmaga, čeprav fizično propade. Jezusova smrt ni fizični »propad«, temveč je celo super-osmišljena z mitom o metafizični odrešitvi človeštva od apriorne grešnosti. S tem namreč da sam božji sin prepusti svoje telo mrukam in najsravnostnejši smrti (križanje med razbojnikoma, kot bog v podobi človeka, odkupi na misličen način ljudski rod pred bogom-očetom). (Alegorija na »velikončno jagnje« v stari zavezi.) Kristusova smrt torej še noče veljati za propad junaka, ker je vezana na mit, čeprav je po svoji strukturi njegovo najstvo že najstvo Don Kihota.

Flisarjev Kristus je Andrej Klement. Če si dovolimo podmeno in predpostavljamo v kombinaciji tega imena načelo snomen est omnia, nam samo to ime kaj hitro osvetli razmerje Flisarjevega Kristusa do klasičnega odrešenika. Andrej je oseba, ki jo Janezov evangelij poleg Simona (tudi Flisarjeva oseba), navaja kot prvega učenca, ki je izpovedal vero v Jezusa kot mesijo. Klement, drugi del imena Flisarjevega odrešenika, pa je oseba iz krščanskega apokrifnega teksta Andrej Klement bi torej pomenilo toliko kakor posnemalca Kristusa na apokrifni, sekularizirani način. Bistvo Flisarjeve sekularizacije evangelija je v drugačnosti odrešenitva Andreja Klementa. Klement nastopa kot apologet narave, življenja. Parafraza oenaša, ki ga Klement uči moliti množico (kot Jezus v Lukovem in Matejevem evangeliju), se sklicuje na »življenje našes«. Narava pri Flisarju pa ni niti narava naturans niti narava naturata, temveč ima pomen prirodnosti, tesni, snovni naravi ustreznega ponašanja. Apologija naravnosti — prirodnosti se dogaja kot polemika z vsem, kar je ne-naravno (navada) in z vsem, kar je nad-naravno (zakoni, tradicija), pri čemer je navada samo način življenja po načelih, ki transcendirajo naravo. S tem pa je tudi določen značaj Flisarjeve sekularizacije. Razmerje Klementa nasproti veljavni načinu življenja je razmerje Jezusa nasproti tradicionalni postavi. S tem razmerjem je pojasnjeno tudi odrešeništvo kot večvednost in pikančnost. Klement je visoko vzvišen nad svetom in prikaz sveta v tekstu je zgolj potrjevanje njegovih vnaprejšnjih sodb. Njegov odnos do sveta je apriori ustrezno ponašanje človeka, ki je »spoznal resnico«. Klementova sode so v tekstu uveljavljene kot neprizive. Ni pa brez pomena dejstvo, da se avtor tudi v pri povednem delu, ki uvaja odnos avtorja do vsebine, docela identificira s svojim odrešenikom. Tako si avtor dovolil zapisati glede žene: »Klement jo je spoznal (!) prvi dan, ona pa njega nikdar. K tej identifikaciji se bomo še povrnili.

Jezus nastopa v imenu večnega duha, posebjene transcedenčne kategorije. S tem je njegovo odrešeništvo kot najstvo znatno osmišljeno in »nespornok utemeljeno. Ime svoje po čelo, identično s svojim smislom in ciljem. Klement nastopa kot apologet do-smrtnega življenja (seculium), katerega vsebina so naravnost, telesnost itd. — »...in ljudi bom učil, naj strgajo s svojih že na pol gnilih teles zelene spone tradicije, zakonov, navad, naj grejo v menoj in se poklonijo grudasti zemlji, svežini, gromu, dežju, planinam, morju, telesnosti in naravi, svobodni duhovnosti. Rad bi, da bi se smrti zazrli v oči, kajti potem bi se zbudili v življenje.« Vrednost vsega tega se ne utemeljuje z naravo, ki bi bila podstat, temveč v soocenju s smrtjo, ki je konec vsega. Življenje postane torej s predznakom končnosti neke vrste absolutna vrednost. »Njake vrste pa zato, ker Flisarjev tekst — s prikazom Simonovega iskanja — vrednosti življenja ne uspe afirmirati v čutno nazorni plasti kot vrednost zaradi svoje končnosti. Zato Flisarjeva adaptacija Camusa ostaja sklicevanje na nekaj apriorističnega. (Klement pa ni božjega proreka, temveč je človek, ki je po svoji naravi vezan na svet, do katerega se vede superiorno zaradi »spoznanja«, ki je v čutno-nazorni sferi ponazorjeno zgolj s spolnimi izkušnjami. Odrešeništvo kljub tej razsvetljenosti in blagoslovljenosti ne more vztrajati kot samo-sebičnost. Zatorej: »Občutek imam, da bi rad pridobil tudi druge ljudi, kajti samega sebe bi me bilo strah.« Strah pred osamljenostjo pogojuje odrešenikov propagandizem in pridigarstvo. Toda množica, ki je utelešenje satana pogubljevala, antipoda odrešenika, hkrati pa nižje sestavine Klementove narave, ki se v tej svoji komponenti integrira z bistvom množice — ta množica se ne izkaže kot možen cilj in smisel odrešenitva. Poziv k naravi ostaja brez odmeva in celo Klement sam ne zdirži

preizkušnje in mora z umorom likvidirati vez, ki ga priklepa na obsojani svet. S tem, da je odrešeništvo oropano tako apriornega kot sprotnega aktualnega smisla, dobiva značaj igre, položaj »nekaj-se-itie«. Igra pa zavzame toliko bolj absurdno podobo, kolikor bolj je zavzeta, apologetska in zvišena. Odrešeništvo ostaja samovsečna poza, s katero se kot igra igra več-kakor-igro. To, da se igra, pa pomeni toliko, kot da je sestavni del sveta, ki ga imenuje otroški vrteco. Oblika bivanja, iz katere po Flisarjevem evangeliju ni izhoda, je torej igra. Konec njegovega evangelija pa nam razkrije še eno pomembnejšo razsežnost razlike po Flisarju. Tekst parafraza Kristusovo vstajenje kot prerobjenje Klementa v otroka. Otroka pa je bitje, ki je na način igre. Če je Klement otrok in se igra, pomeni, da je šele zdaj prirod, naraven v nasprotju z odrešenikom, ki sicer prav tako ne ve, da se igra, pa se v resnici igra ekstravaganтен upor. To pa v množici moti ubranost, zato je odrešenik a priori obsojen na propad. Se-igranje odrešenitva je torej samomorilisko.

Ni najbrž naključje, da se s koncem evangelija avtor privkraj odloči od svojega junaka in prehaja njegovo najstvo. Čez strani teksta. Ločenje od junaka pomeni groteskni konec s kratkohlačnikom, ki pa ni več Klement, za avtorja torej ni več isto »bobjo polje«. Grotesknost kot konec romana ne pomeni soglasja s prikazanim. Z groteskno parafrazo avtor v nekem smislu zavre svojega junaka, medtem ko sam ostaja na način grotesknosti še nadalje zvišen nad svetom. To pomeni, da avtor zadržati zase pozicijo svojega Klementa, tistega Klementa, ki gleda na svet z visoke ploščadi, ki »govoril« s pesniki, s satanom — svojim nasprotnim bistvom samim (!), ki beži pred intelektualci ipd. Tudi v tekstu avtor ne uvaja nobenega drugega aspekta kot Klementovega, razen toliko, kolikor so druga stališča priložnost, da se izpoveva tako junak kakor avtor. Tako Flisar kot Janez, ki mu pripisujejo »duhovnik evangelij oba uporabljata tudi v pripovednem delu isti apologetsko prizdigneji jezik, kakor ga uporabljata njuna odrešenika, ko pričujeta o svojih »resnicah«. V tem smislu je Flisarjev svet trdno vase zaprt svet, tekst pa razkrivanje resnice bivanja ki je igra, razkrivanja na način enake poze, ki je tudi igra. Vprašanje je, če ta doslednost prikaza na isti način, kot se resnica dogaja, dejansko ni znamenje sveta, v katerem je tekst nastal?

Jaro Novak

STARS and STRIPES

Sedem rdečih pasov, ki jih ločuje šest belih pasov enake širine; in v levem zgornjem kotu moder kvadrat z osemindesetimi petrokračkami belimi zvezdami. Jasper Johns, ki je sliko izdelal, jo je imenoval Stars and Stripes in to tudi je: zvezde in prog. Ta izraz je sinonim za ameriško zastavo; sliki je ime Ameriška zastava. Nekaterim drugim svojim slikam Johns res tudi tako pravi.

Imena ni treba še posebej počititi: samo nas napeljuje k barviti predstavi, ki je ameriška zastava. Slika pa bi bila vsa, kakršna je, tudi brez naslova.

Vse ameriške zastave od Aljasko do južnega tečaja so »izvodila pravzorca, ki ga je izvezla philadelphijska deklica za 4. julij 1776. Navadno je to potiskan konj blaga (včasih tudi papirja), ki ga nataknejo na drog in tako izpostavijo; postavljena na odprto je zastava prepuščena vetru, dežju in soncu, otipavanju itd. Včasih deluje ameriška zastava tudi kot simbol; tedaj nekateri posamezne izvide na javnih mestih sežigajo.

Slika ni potiskano blago, ampak poslikano platno. Ne obesimo je na drog, ampak na steno. Izpostavljena je »na ogled« (otipavanje navadno ni dovoljeno). Če se znesemo nad sliko, nismo uničili simbola, ampak vselej sliko.

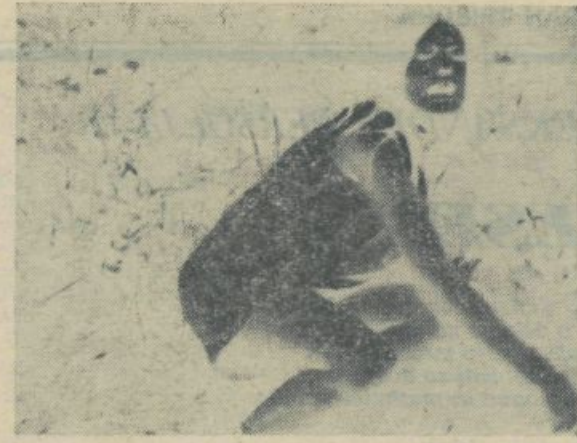
Sicer pa vsi dobro vemo: flinta je v tem, da sta obe, slika in zastava, izpostavljeni (eksponirani) kot artikel; v tem pogledu ni med njima nobene razlike.

Rastko Močnik

SPEKULACIJA O VIDU I.

Ko govorimo o slikah, imamo v mislih njihovo materialno plat, podobo, saj so nam le tako vidne dostopne Ugotavljamo njihovo avritost, njihova razmerja, kako nastajajo in se kažejo, razmišljamo o avtorjih, ki so jih ustvarili, skratka, neprestano govorimo o možnostih, namenih, ustvarjalnih vzrokih, ki so nam vidni po svoji konkretni, otipljivi »površinie in ki jih odkrivamo z različnimi metodami — in njim prej ali potlej pripisanimi nameni — v ozadjih naslikanege, kar nas vodi k razlagi, vsebini ali strukturalističnim opisom videnege. Naj gre za eno ali drugo plat raziskovanja, neprestano si jemljemo možnost, da o teh delih lahko govorimo, da so nam, ko jih lahko poimenujemo, razvidna. Tako ustvarjamo neprestano zvezo med vidnim in dommljenim (ali celo razumljenim), a da pri tem je malokdaj pomislimo, od kod ta možnost, od kod sposobnost, da jemljemo takšno stanje razmerja med vidnim in dommljenim za samoumevno. Ko govorimo o slikah, se potrjujemo v prepričanju, da morejo slike povezati, in še prej ustvariti, odnos med mišljenjem in neposrednim doživljanjem. Ne le, da se v vrsti na ših miselnih akcij zadržuje neka »podobas«, nekakšna slutnja forme, v kateri nam je potlej določena misel prezentna, poleg te možnosti nastaja tudi neprestana povečava detailov te misli, te forme, nekaj, kar se sicer nahaja v našem modulu mišljenja, a je obenem po svoji razumljenosti in vedenju, po pomembnosti in detaili, ki sicer nas topa v formi, ki jo imenujemo misel (o sliki), a zmore poleg tega, v novi slikarski poustvaritvi sprožiti novo akcijo, katere edini namen je znova obuditi v svetlobi tisto, kar nam je moč predstaviti v vidni obliki. Kot povezovanje percepcije s koncepcijo se vse akcije takšnega mišljenja uvrščajo med empirične znanosti. Vprašanje tako zastavljenege odnosa do slike in umetniškega delovanja sploh je v tem, da smo z visoko kvalitnetno konvencijo skoraj onemogočili takšno vpraševanje in da šele novejša raziskovanja na področju nove vizualnosti omogoča takšen postopek.

Kakršen koli formalni sistem konstrukcij, kot npr. fizika, statistika, matematika, se ne more ukvarjati z bistvom tega vprašanja, zakaj jasno je, da se ukvarja z že izdelanimi, oblikovanimi postopki, se pravi, da mu je nemogoče usklajevati razmerje med našo percepcijo in koncepcijo, v katero s pomočjo doseženega znanja uvrščamo videno sliko. Nemogoče zaradi tega, ker se pred samim potekom razvijanja sistema celotna, vizualno izrazljiva podoba že pokriva z izdelano in do potankosti koordinirano sistematizacijo naše usmeritve v vizualizacijo konkretnega objekta, tako da preprosto namensko prehiševa lastno sliko, ki pa se izkaže kot razumljiva šele kot slika; tehnološka plat v končni izvedbi ni več pomembna, cilj je drugje. To navidez zapleteno stvar je mogoče kaj hitro spraviti v razumljivo stanje. Povsem nemogoče je, da bi si zamišljali odnose abstraktno. Da bi jih lahko dvignili v zavesti na stopnjo, ko nam bo omogočeno njihovo domnevanje in s tem zvezano poimenoavanje, si jih moramo predstavljati, v tej predstavi pa deluje celoten psihični aparat. Rezultat je ta, da najprej ustvarimo določene forme, ki so nam takrat potrebne (le-te se nam razvijajo ves čas življenja, nikoli v zavestnem stanju ne glede na stopnjo znanja — kar se tiče predstavnega sveta — ne nastopamo kot tabula rasa) potem pa uvajamo gibanje v tako oblikovane odnose, kar pomeni, da preko zajetja predmetov psihe, predstav, materializiranih dejanj misli vodimo naš pogled, vid. Tako se v naši zavesti ustvarja tok videnja, ki nas komaj kdaj spomni na svoj lastni potek, čeprav nam je tak način mišljenja najljubši (in bi se ga morebiti radi znebili). Konkretni modeli abstraktnih odnosov nam nudijo prostor, kjer je naše raziskovanje slike mo-

goče, kjer ima neprestano svoje odnose do upodobljenege oziroma do »površine same. Tako se zdi, da ni mogoče misliti drugače kot s pomočjo simbolov. V tem je tudi razumljivost preciznosti in razvidnosti matematičnega postopka racionaliziranja, ki pa se v procesu ves čas poteka poslužuje logično utemeljenih izrazov vizualnih struktur. Seveda ob tem ne nastaja slika, saj je tako mišljenje vizualizacija znanja, nekakšen pripomoček, toda nikakor ne samo to, temveč konkretna nujnost, ki pa smo ji privajeni, kot temu npr., da je levica manj ustrezna od desnica. A vendar to, kar nastaja, je kot slika. Tu se srečamo z vprašanjem, ki ga sprožajo vse raziskave s področja kinetične umetnosti, novih tendenc, nove vizualnosti. Nastanek večine produktov umetnosti, ki ji je podlaga določena raziskava, naj bo usmerjena tako v vprašanja čiste vizualne aktivnosti, v znanstveni pejsaž, sodobne (časovne) singalerije in planske enote, je neposredno vezan na fizikalno in psihološko znanstveno raziskavo. Medtem ko se statistika, matematika ali fizika ne ukvarjajo v vprašanji vizualizacije lastnih (preko mišljenja na opisani način) nastalih projekcij, pa je to cilj raziskav sodobnih umetnikov nove vizualnosti. Tu se kaže bistvena razlika: npr. grafične ilustracije psihologije, forme, kot jih izvede znanstvenik na podlagi raziskovanja, niso identične elaboratom umetnikov, ki prav tako razvijajo svoje raziskovanje na znanstveni bazi Gestalt-psychologie. Tu ne obstaja nikakršna nujnost izvedbe v smislu cilja, rezultata, kot je to nujno za znanstveno raziskovanje. Problem se sploh ne postavlja na racionalnem planu, temveč na področju imaginacije. Vizualizacija matematičnega procesa je nekaj povsem fakultativnega, naključnega — če jo gledamo z racionalno usmerjenega matematičnega stališča — in ničesar ne dodaja razvidnosti ciljnega značaja raziskave, saj se zaključnost matematičnega postopka v samem vizualnem področju ne odčituje tako, da bi sprožala določeno ustreznost in soglasnost naši imaginaciji. Rezultat torej ni v končnem produktu, temveč v metodološkem poteku vizualizacije. Če sedaj združimo obe tezi, prvo, ki govori o nujnosti vizualizacije misli, in drugo, ki postavlja kot smiselno akcijo umetniškega značaja realizacijo procesa imaginacije, bo rezultat očiten. Ob prvotni nujnosti, da vizualiziramo misel, ki postane tako dostopna manipulaciji imaginacije, se ustvarja delo umetniškega značaja tako, da se vizualizirane misli konstruirajo v novo obliko nov sistem, če hočete, nova razmerja pa znova ne vizualizirajo enega samega detailja celotna predstavljivosti niti ne vizualizirajo nekega definitivnega postopka, ki vodi k sebi, v zaključnost definicije, cilj, predmet), ampak vizualizirajo potek imaginacije. Ta postopek rešuje novo vizualnost pred enosmernostjo v katero je zapadel industrijski design, obenem pa se v resnici sprošča vse doslej nekoliko zatajevane imaginativne sile v človeku, ki je, obkrožen s stroji, že malone podvomil v možnost, da lahko tudi v tako organiziranem svetu ohranja kakovost in spontanost svoje imaginacije.

T. B.

UGANKA

Ena nogavica je plava. Ena nogavica je rumena. Nobena noga ni rumena. Nobena noga ni plava. Plava nogavica je krajša od rumene. Ob nogi sta enako dolgi. Ena noga je leva. Ena noga je desna. Nobena nogavica ni desna. Nobena nogavica ni leva. Plava nogavica je na levi nogi enako dolga. Rumena nogavica je na desni nogi enako dolga. Rumena nogavica ni daljša od plave. Leva noga je daljša. Desna noga je krajša.

M. P.

ZBIRALEC

Zbiranje je bolezen našega časa. Zbirajo vsi in vse. Zbirajo znamenke, značke, časopise, knjige, gromofonske plošče, mačke in metulje.

Toda to ni tisto pomembno in problematično zbiranje, tisto usodno in prekletstvo vsebujoče zbiranje ali, če uporabimo razširjeni termin, zbiralstvo. Zbiralstvo je namreč kvalitetno nekaj drugačnega. Razmejil bi ga lahko na dve področji, in sicer na zbiralstvo iz sfere potrošnje in zbiralstvo iz sfere človeka. Da je takšna delitev na ti dve sferi tradicionalna, je jasno. In da nas zanima predvsem sfera človeka, ne da bi pri tem hoteli zapostavljati in podcenjevati pomen druge sfere, je verjetno tudi jasno. Čeprav je delitev zelo široka in zaradi tega neprecizna, pa je, mislim, zaradi preglednosti in sistematičnosti potrebna.

Zbiralstvo iz sfere potrošnje je vsakdanje, pričujoče in vsaj na prvi pogled razumljivo. Razvidno je, kaj se tukaj zbira in kdo zbira. Vsi zbirajo vse. To je problem potrošnje do brin in pogojev te potrošnje, dela in denarja. O dejanskosti in nujnosti tega ni menda nobenega dvoma.

Druga sfera je za nas bolj problematična in zanimivejša. To je sfera človeka v neposrednem odnosu do drugega človeka. Zbirati pomeni polaščati se. Polaščati se se pravi podrejanje nekoga svoji volji. V odnosu do podrejenega je tvoja volja svobodna, s tem pa postane kriterij. Kakor hitro nekaj postane kriterij nečemu izven svoje biti, izgubi obvladana stvar svojo avtentičnost. Avtentično bistvo postane neavtentično bistvo, ker je le odsev nekega bista izven sebe. Avtentičnost bista izven stvari za stvar brez avtentičnega bista ni vprašljiva. Kriterij postane tako samozavni absolut za sfero podrejenosti. To je odčituje v polaščenost. Polaščenost pripelje v pripadnost. Pripadati pa se pravi podrediti se. S podrejenostjo je zadoščeno zbiralstvu.

Tukaj se začne problem filma. Ta problem je boj za podrejenost in proti njej. Cilj je zapovedovanje in vladanje. Vladati pomeni biti kriterij in najvišje resnica, in to je afirmacija nekega bista na račun drugega bista. To je zmaga neke volje nad drugo voljo. Za mladega človeka iz filma bi bila ta zmaga zmaga nad Mirando. Za Mirando bi bila to prostost. Tukaj gre za ljudi in ne za metulje. Zbirka metuljev v filmu je samo mrtva gmošta mrtve lepote. Cilj in pogoj vladanje je vladanje živemu, ne mrtvem. Vladanje mrtvemu je enostransko in akt polastitve izgubi svoj pomen. Mrtvi metulji lastniku ne dajejo ničesar razen nekoliko trenutkov, ko jih lovi in ujame. V zbirki pa so lahko samo mrtvi metulji. S tem zbirka preneha biti zbirka in postane zgolj predmetnost. To je selitev v sfero potrošnje. Prebodene metulje razstavljajo.

Z ljudmi je drugače. Njihov pomen je samo v življenju. In vajeni so vladati in biti vladani. Pravila boja so torej jasna. Boj Mirande za prostost je boj za človeka. Je boj za avtentičnost in proti polastitvi. Avtentičnost je svoboda. Cilj človeštva je svoboden človek. Sedaj je zanimiv le že izid. Miranda za pravi svojo možnost in umre. To je popredmetenje in hkrati izključitev možnosti polastitve. To je zmaga v porazu in zato ni resnična zmaga. Fizični propad je njena izguba. Zbiratelj ostane in zbira dalje. To je njegova kazen. Izid je torej neodločen. Kakor ponavadi...

Da je prizorišče postavljeno v Anglijo, v filmu ni naključje. Tudi ni naključje, da igrata dva odlična igralca. Toda vprašanje je, ali je res, da je morda samo naključje, da se se zgodba odvija v stari, skrivnostni tudorski vili, kjer so se v starih časih v luknjah za opanji skrivali duhovniki pred Cromwelovim besom in da je glavni junak duševno neuravnotežen, kompleksov poln človek? Mar so zbiralci res samo norci? Ali smo morda vsi norci?

Sašo Srot

ALEKSANDER PERŠOLJA

JESEN

Samo znotraj obračajo jabolka,
z neko deklico na dveh krilih,
s smešno ostjo med rebri,
pod tistimi listi so dolge sline,
med muhami in majhnim potoko

Kako visijo škrge
na ukrivljenih pecljih.
Dihati je preveč zabavno,
dihati je preveč domače.
So zbrane vse poti v breg.

Lepo je loviti deklico.
Z rožo v ustih
ji dati roko v vroče železo.
Nebo je visoko

Pa skočijo srne v vodo,
dež so popili na hribu orjaki.
Drugod frčijo kostanji okrog.

Bedra je treba zaviti v cunje.

NA REKI

Ne smemo pozabiti,
zapičiti se moramo v črne paajčolane.
Na dnu pa iskati velikega polža.
Povsod je železo.
Z njim brskamo molitve,
le da nihče ne pusti obvestila.
Dolgo ne bomo lažnivci,
ker ne moremo hvaliti
okroglih grebenov,
pod katerimi se iščejo roke,
pa čeprav smo na robu pameti.
In na starih jadrih
zapuščamo umrljivost kot kroniko
božjega boja.

Nevihita se začne
z neusmiljenim vstajanjem
z obrazom proti rokam,
s smehom skozi kosti.
Lahko se pogajamo za življenje,
se porušeni pustimo z ogami v prahu,
izpljujemo posušeno cvetje
in hvalimo, da nismo ostali pozabljeni.
Naj drugi iščejo začetek,
zato ker bi bili obsojeni
v velikih kupih ledu.

SONJA ZORN

PRVO
DEJANJE

(ENODEJANKA)

Osebe:

EVA
EDVARD
DEUS EX MACHINE

MED ZACETKOM IN KONCEM PRVEGA DEJANJA

Prostor pred kinom, dve izložbi. Edvard s prepričljivi-
vim obrazom gleda izložbo. Iz ozadja prihaja Eva.
Okoli deus ex machine;

EVA (že čisto blizu)
EDVARD (zavzeto gleda izložbo)
EVA (obstane zraven)
EDVARD (odkrije v izložbi nekaj posebno zanimi-
vega)
EVA (stoji zraven)
EDVARD (še bolj zavzeto gleda izložbo)
EVA (stoji zraven)
EDVARD (še nekaj časa gleda, nato se počasi in brez-
brižno obrne)
EVA (gleda v drugo izložbo)
EDVARD (jo hitro pogleda, nato v ponovni zavzetosti
zre v izložbo)
EVA (negibno gleda izložbo)
EDVARD (obrnjen proti izložbi gleda njo)
EVA (mirno gleda izložbo)
EDVARD (se obrne in jo gleda)
EVA (napeto gleda izložbo)
EDVARD (pogleda na uro in nato nestrpno zre zopet
v izložbo)
EVA (obrnjena proti izložbi previdno pogleda njega)
EDVARD (gleda na uro in se nestrpno prestopa)
EVA (mirno stoji pred izložbo)
EDVARD (zdehaje gleda na uro)

EVA (s plahim smehljajem gleda njega)
EDVARD (s hrptom obrnjen proti nji, pazljivo ogle-
duje deus ex machine)
EVA (s plahim smehljajem prestavi torbico iz leve
roke v desno)
EDVARD (pači obraz v naveličane gube)
EVA (se s plahim smehljajem obrne)
EDVARD (zavija oči, da bi si videl za hrbet)
EVA (počasi odhaja)
EDVARD (potisne roke globoko v žep in se obrne)
EVA (počasi odhaja skozi deus ex machine, ki se
razmikajo)
EDVARD (gleda za njo, nato pogleda v izložbo in
dolgo dolgo zre vanjo)
EVA (že oddaljena)
EDVARD (nestrpno gleda znaj za njo zdaj v iz-
ložbo)
EVA (se komaj še vidi)
EDVARD (neodločno steče za njo)
EVA (stopa počasi)
EDVARD (jo prime za roko)
EVA (se obrne)
EDVARD: KAM PA GRES?
EVA (ga gleda)
EDVARD: ZELO POZNA SI.
EVA (gleda v tla)
EDVARD: MISLIL SEM, DA TE NE BO.
EVA: NISEM MOGLA PREJ.
EDVARD: KAM SI HOTELA ZDAJ?
EVA: MISLILA SEM, DA SI ŽE ODŠEL.
EDVARD: POHITIVA, PREDSTAVA SE JE ŽE PRI-
ČELA.
EVA (se počasi obrne)
EDVARD (se sunkovito in brezbržno obrne)
EVA (plaho smehljaje stopa po tlaku)
EDVARD (si zbrano popravlja kravato)
EVA (pospeši korak)
EDVARD (si z robcem briše očala)
EVA (gleda naravnost predse)
EDVARD (gleda izložbo, ko gresta mimo)
EVA (si popravlja lase)
EDVARD (se ustavi pred izložbo)
EVA (gre počasi naprej, nato se tudi ustavi)
EDVARD (še enkrat pogleda v izložbo, nato stopa da-
lje)
EVA (tudi stopa dalje)
EDVARD (počaka pred vrati in vzame karte iz žepa)
EVA (stopi skozi vrata)
EDVARD (vstopi za njo)

VINKO OŠLAK

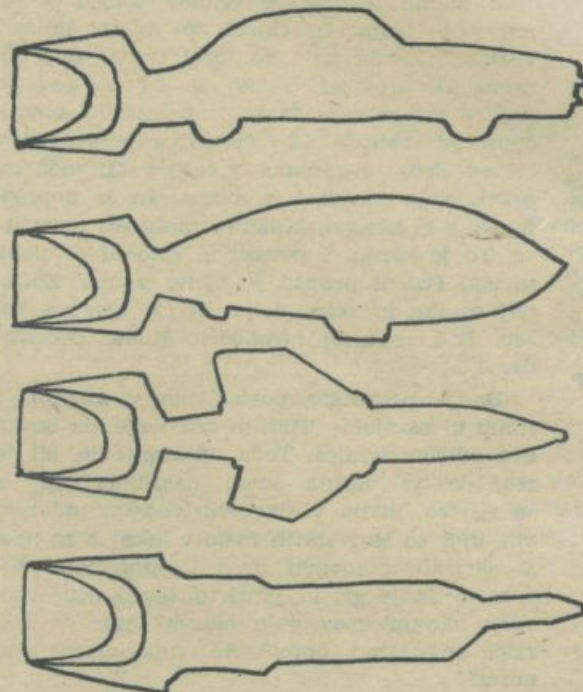
POZOR HUD
ČLOVEK

Za vsakim vogalom
visi kak bog
(v de "ag" ki poz)

in spominja nas
na žalostni konec
prismuknjenih Samarianov

za vsakimvogalom
visi kak bog
s tablico

gorske reševalne službe.

CIGANSKI
DIALOG

Ciganka, podaj mi strgalol!
Pa zakaj?

Da bom očistil okonja.
Pa zakaj?

Da mu ogrejemk ri.
Pa zakaj?

Da bo postal isker.
Pa zakaj?

Da se bo postavil na zadnje noge
in te s kopiti pobil in pohodil.

Pa zakaj?

Včeraj si nekoga poljubila.

Ciganka, podaj mi že vendar strgalol!

IMPRESIJA

Nož na ogretem kamnu,
oznojeni lasje med drevesi,
klokot opojnega znoja tujih gričev,

hrzanje in cement hladnega diha,
obešene cunje z duhovi:

to je noč med Cigani...

RAZUMETI CIGANKO

Sedaj razumem, zakaj so tvoji lasje črni;
čreda grivastih konj odpekeča vsako jutro
mimo tvojega okna na pašo...

Sedaj razumem, zakaj rad poslušam tvojo govorico;
iz vsake besede skoči temnooka deklina
z nožem, zabodenim v prsi...

Sedaj razumem, zakaj te rad stisnem v objem;
na porjavelem hrbtu ti je mlad Cigan zapisal
s kemičnim svinčnikom: — Ob zori te bom ubil,
lepotica.
Zažimna hitreje do zore, ker mlad kuštrav Cigan
bo držal besedo.

IVO SVETINA

PESEM V

na kmečki peči
so gorele starke
kruh je vabljivo dihal
po kuhanem žganju
in gnilih slivah
ki so se napenjale
na počesanih lazih
b" sem srečen

ker sta minili dve leti
ker sem se vrnil med
predmete rojstva

s kozmo sva sedela
v topli kuhinji
in opazovala ples
iskrečih se stark
damjan se je vrnil
iz lova
s prepelnimi pleči divjadi
ki je omahnila v njegovem
težkem koraku
bil sem srečen

ker sta minili dve leti
ko smo na večer legli
vsi trije v mehko ležišče
in smo prepevali
o zlati deklici genoveji
o njeni koruzni kôzici
o brhkem pandurju ki si
je razstrelil zaljubljeno
glavo
v preglaševanju moškosti
smo se prijeli za kosmate
roke
damjan frančisek kozma
v razpoki kjer je vzhajalo
testo metafizične potice
bil sem srečen
ker sta minili dve leti

in ko smo se lepo zapekli
v cvetju nebesne rozine
smo odvrgli ovčje glave
trije debeli zaspani
napolnili smo grla
z zdravim grgranjem in
slekli težke jeruzalemske
halje
in končno odbrneli kot čebeliče
v paviljonu belega kristalčka

EEEEEEEEEEEEEEEE
 EEEE
 EEEE
 EEEEEEEEEEEEEEE
 EEEE
 EEEE
 EEEEEEEEEEEEEEE

ZAPIS O SEMINARJU V OTZENHAUZNU*

V dneh od 12. 11. do 19. 11. 1967 je Evropa — Haus v Otzenhauznu (inštitut za politično izobraževanje in nemško-francosko izobraževanje) v povezavi z evropsko-federalistično študentsko zvezo, odborom iz Saarbrückna, organiziral seminar z naslovom: »1867: Karl Marx — Das Kapital«
 »1967: Wirtschaft in Ost und West« (gospodarstvo na Zahodu in Vzhodu)

Inštitut deluje že več kot deset let. Dosedanjim seminarjem, ki jih je organiziral, so prisostvovali le udeleženci iz zapadnih dežel, sedanjí je bil prvi, na katerem so bili tudi predstavniki iz vzhodnih držav (vendar samo iz Češkoslovaške in Jugoslavije). Prvotno je bil seminar širše zastavljen (sodelovali naj bi tudi referenti in študentje iz Poljske in Madžarske, pa so v zadnjem hipu svojo udeležbo odpovedali. Manjkal je tudi referent iz Jugoslavije.

Sam kraj Otzenhausen, oddaljen 70 km od Saarbrückna, je po svoje primeren za organizacijo takega seminarja. Bližina Marksovega rojstnega kraja (Trier) sicer sama po sebi ničesar ne pomeni. Zato pa sama pozicija in zgodovina Saarlanda ustvarja ugodno ozračje za sodelovanje med Vzhodom in Zahodom.

Pokrajina leži tik ob francoski meji in je večkrat menjala gospodarja. Do leta 1951 je bila pod francosko upravo, ko se je prebivalstvo odločilo za priključitev k Zvezni republiki Nemčiji.

Od tedaj je Saško ena izmed pokrajin Zvezne republike Nemčije, kljub temu pa zelo uspešno razvija svoje odnose s sosednjo Francijo. Zaradi preteklosti, sedanje pozicije in geografske oddaljenosti od vzhodnega bloka je dosti manj pogojev za kakršnekoli revanšistične pobude

Gospodarstvo Saškega temelji na premogu in jeklu. Tako gospodarstvo pa ima opravka z zelo velikimi kapitali. Razen tega sta to panogi, ki sta temeljnega pomena za vsako državo. Tako kot lahko opazimo v sosednji Franciji, se tudi tu pojavlja tendenca, da bi država nadzirala in racionalno ter v nekem smislu plansko vplivala na te velike kapitale (kupi delnice). To se je pokazalo še posebej ob sedanji premogovni in jeklarski krizi v Nemčiji. Državno reguliranje in preprečevanje anarhije, nezaposlenosti, so nedvomno problemi, s katerimi se ubadajo tudi socialistične države.

Program seminarja je obetel dosti več, kot pa je bilo realizirano. Tako bi morali obravnavati naslednja vprašanja:

1. Koliko so se Marxove prognoze bodočnosti kapitalizma realizirale (samo vprašanje je že slabo zastavljeno, ker Marx ni postavil prognoz, pač pa filozofske teorije, ki sloni na določenih predpostavkah).
2. Koliko se je teorija Karla Marxa v socialističnih deželah dalje razvila.
3. Cilji gospodarske politike na Vzhodu in Zahodu.
4. Ali obstaja približevanje družbenih in gospodarskih sistemov na Vzhodu in Zahodu.

Delo je v glavnem potekalo tako, da so referenti prikazovali cilje gospodarske politike svoje države. Izprava pa je tekla o tem, ali je taka politika podbudna za razvoj proizvodnje ali ne. Skratka, delo se je, da gre tako enim kot drugim za osnovni cilj: razvoj produktivnih sil. Vse ostalo (institucije) je treba gledati v tej luči.

Rast produkcije je danes pogoj obstoja nacionalnih skupnosti in družbenih sistemov. Ta razvoj mora biti racionalen, zato socialistične države razvijajo tržni mehanizem, na Zahodu pa »uvajajo plansko« reguliranje tega mehanizma (preko finančnih ukrepov, državnih investicij, državnih nakupov in tako dalje)

V primeri z drugimi socialističnimi državami je ugotovljeno dosti bolj radikalno izločila stari točno oločen planski sistem in stopila na svetovni trg. Ijane vzhodne sosedne pa se tega lotevajo dosti bolj previdno. Povezavo cen s svetovnim trgovinijo zdijo zaenkrat samo še v perspektivi.

Nemški sociolog Graf von Krokow (pisec dela »Soziologie des Friedens«) je videl v tem sproščanju demokracizaciji na Vzhodu in v socialističnih ukrepih na Zahodu tudi edino možnost dejanskega sožitja in približevanja obeh sistemov. Sožitja, ki ne smelji več samo na strahu pred razdiralno močjo asprotnika, ampak, ki razrešuje dejanska nasprotja svetu. To ne obenem odgovor na vprašanje, ali obstaja neko približevanje družbenih sistemov v Evropi.

IDEJA EVROPE

Poleg razpravljanj o čisto teoretičnih vprašanjih pa je nemška skupina Evropske federalistične študentske zveze predstavila svoj politični program, ki naj bi povezoval študentske organizacije v Evropi. Glede na to, da so Nemci sami izrazili željo, da bi sodelovali z našo študentsko organizacijo in da bo naša organizacija do takih idej morala zavzeti samostojno stališče, prinašamo njihov proglas v celoti.

AKADEMSKA MLADINA ZA EVROPO

V okviru evropskega gibanja so se v celi Evropi študenti vseh fakultet združili v Evropsko študentsko zvezo.

V Nemčiji se je Evropska — federalistična študentska zveza (EFS) pridružila tej uniji. Njeni člani se na 14 nemških visokih šolah zavzemajo za ideje evropske integracije in za uresničitev evropske države.

ZAKAJ EVROPA?

Iz spoznanja, da je v Evropi restavracija nacionalnih državnih ureditev politično nesmiselna in da ima pri uresnitvi federalistično grajene skupnosti Evropa edinstveno priložnost za sedanost in prihodnost hoče EFS z ozirom na ta cilj sodelovati pri preoblikovanju sedanje ureditve, še več, hoče jo spremeniti: Evropa mora postati samostojna politična veličina in ne neka tretjerazredna sila.

KAJ STORITI?

Mladina Evrope — učenci, delavci in študenti — se mora zavedati, da je določitev prihodnje podobe sveta, evropske družbe, njihova naloga. Za svojo prihodnost je odgovorna ona sama. Ta odgovornost se prične že v šoli, kjer učitelji in učenci s spoznanjem nalog mladine lahko ustvarijo duhovno osnovo za to.

Zato se EFS ne obrača samo na študente, ampak prav tako na vzgojitelje in učence.

Izkazalo se je, da je bila ta Evropa mišljena kot nevtralna skupnost v kateri bi bile tako Zahodne kot Vzhodne (socialističen) dežele.

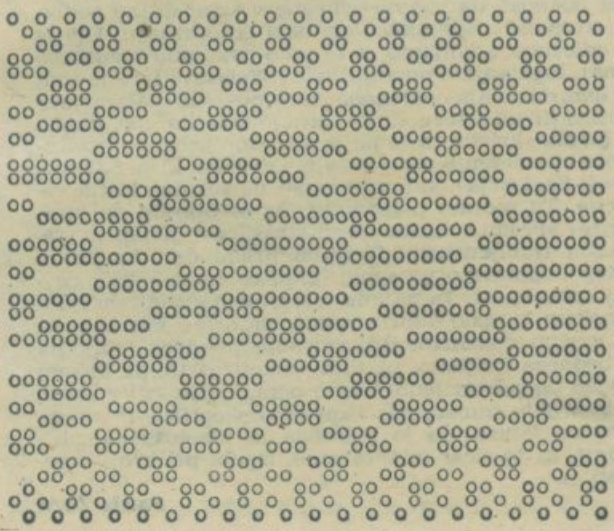
Nedvomno pa bo potrebno še odstraniti politične pa tudi ekonomske ovire, preden bodo narodi v Evropi lahko stopili v tesnejšo povezavo. To pa je tudi lahko naloga političnega dela študentov.

NEMŠKA LEVICA?

Za nas, ki smo prišli iz socialističnih dežel, je bilo zanimivo videti, kako danes nemška inteligenca glede na tako imenovani vzhodni blok.

Na seminarju sta sodelovala tudi dva emigranta iz vzhodnih dežel (Madžarske in Poljske), ki sta ostro napadla režime v socialističnih državah. Zanimivo je, da te države niso branile samo nemški »levičarji«, ampak tudi drugi. Zdi se, da je nemška inteligenca postala dosti bolj tolerantna. Prav gotovo tudi zaradi samih sprememb v socialističnem taboru.

Sploh je za Nemčijo (ZRN) značilno, da se v njej krepi vpliv levice (to je tudi prvič od Hitlerjevih časov sem). Središče teh gibanj je okrog centrov, kjer delujejo znani marksisti ali napredni intelektualci. (Tako Alfred Smidt in Jürgen Habermas v Frankfurtu, Ernest Bloch v Tübingenu itd.) Velik vpliv imajo tudi marksisti, ki so med obema vojnama delali pri časopisu »Zeitschrift für Sozialforschung« in ki so za časa nacizma emigrirali (E. Fromm, H. Marcuse, T. Adorno). Ti intelektualci vplivajo na študentsko gibanje v ZR Nemčiji, ki se je zadnje čase precej okrepilo (demonstracije v Berlinu, Hamburgu in Münchnu) nastop proti zakonu o izjemnem stanju). V ves ta sklop spreminjene situacije (od ekonomskih pa do političnih sprememb) spada nedvomno tudi skoraj enourna TV oddaja z naslovom »Eigengänger in Sozialismus«.

ki je bila na nemski televiziji v nedeljo, dne 19. 11. 1967.

Lahko rečemo, da ta oddaja zelo objektivno prikazuje Jugoslavijo in njeno pot v socializem. Prikazuje namreč razvoj NOB do reforme in predvsem probleme, s katerimi se danes ubadamo. Nemški reporterji so za to oddajo intervjuvali tudi nekaj naših kulturnih in znanstvenih osebnosti (Vanjo Sutliča, Aleksandra Bajta, podpredsednika IS Makedonije.)

Tisti, ki smo oddajo gledali smo bili presenečeni. Pričakovali smo pač, da bo potekala v čisto drugačnem stilu

Tone Pačnik

* Ta zapis je bolj informativen, pristop k problematiki pa zunanji. Če bo mogoče bomo probleme, ki jih obravnavam obdelali bolj sistematično v posebnih prilogi.

POMANJKLIVOSTI

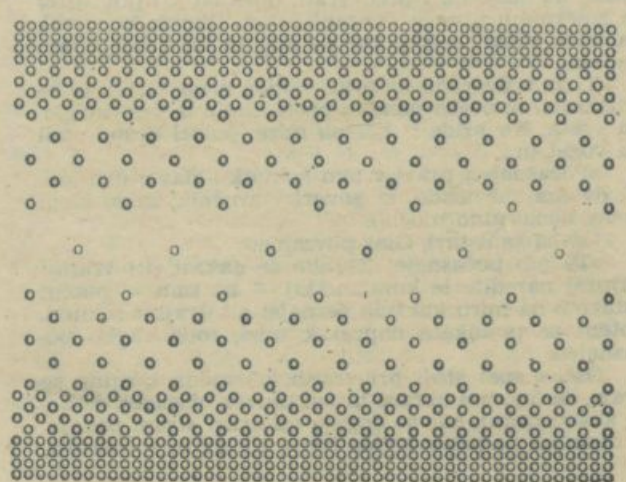
V svojem sestavku Pomanjklivosti Pirjevčeve interpretacije Heideggra je Andrej Medved predmetu ustrezno razkril nekatere izmed šibkih točk Pirjevčevega razumevanja Heideggrove misli. Ob tem pa je v Medvedovem sestavku ostalo premalo razjasnjenih nekaj vprašanj, ki jih pisec zaradi »obrobnosti« morda ni utegnil razviti, tako, kot pa so zastavljena, vodijo k nesporazumu, ki lahko bistveno onemogočijo doumevanje še posebej poslednjih Heideggrovih del. Tu se ne da temeljno izprašati vprašljivost pričujočih vprašanj; gre le za dokaj površno načetje teh bistvenih vprašanj.

»V Platanovih in Aristotelovih besedah govorita čas in položaj, ko ni bilo mogoče reči, da Bit nič ne pomeni (da je Bit Nič), saj je bil vir filozofije prav v tem, da se je človek začudil, da vsaka stvar je.« Stavek sprevidi, da je ravno zastoje pred Ničem-Bitjo, prisoten že v izvorni skušnji grštva, (ne pa pomen-skost Biti) izzval čudenje kot izvor filozofije. Čudenje, da vsaka stvar je, zre v razkrito bivajoče, in iz te razkritosti skušeno je Bit to izmikajoče se: alétheia, zgodnje kazenje na-sebi-držanja Biti. Predsokratikom ni bilo (za)dano, da bi si drznili izprašati Dno Sveta kot Brez-(D)no in so prisotnost samo od vsega začetka uzrli kot neko prisotno. V tem zastoju pred Ničem je vsebovana možnost kasnejšega razcepa: »Nur ein Denken, das im Vorhinein das Sein im Sinne von Anwesen in die Unverborgenheit gedacht hat, kann das Anwesenden als idéa denken.« (Holzwege, str. 341) Ze čudenje samo se ustavlja »devant le jeu suprême qui unit l'être au néant« (Axelos).

»To, da se Tubit na osnovi skrite Tesnobe drži noter v Nič, je preseganje Bivajočega v celoti: torej transcendenca.« Ta določitev izreka začetek poti v temelj metafizike. Kar se ji kot taki prikriva, je skušnja bistva Biti, ki je Igra Zastira se ji iz bistva Igre mišljenja Bit kot Brez-(D)no (Satz vom Grund: Dreizehn Stunde). V tej določitvi se izreka do Bivajočega sem skušena Bit, kar izkaže svojo nezadostnost, ko je treba vzdržati odprtost brezna Igre-Niča.

»Zakrito bistvo Biti se odkriva zmeraj kot nekaj Nebivajočega, kot Nič. Nič pa je Bit sama, ki se je bo človek polastil takrat, ko bo sebe kot subjekt presele — ko Bivajočega ne bo več predstavljal kot objekt.« Stavek izreka preobrat k resnici Biti kot prevlado subjekt-objekt relacije. Ta prevlada se dogodi že z nastopom tehnike: po-stavje kot bistvo tehnike se ne nahaja več znotraj te relacije: »Was im Sinne des Bestandes steht, steht uns nicht mehr als Gegenstand gegenüber.« (Die Technik und die Kehre, str. 16) Predstavljanje subjekta je še neka razkritost, vzpostavljena iz skrivajočega se izmikanja Biti (dogajanje resnice), postavlje pa zastira vsakršni dogodek razkritosti in se tako daje kot nevarnost, da bo človek ob svoje svobodno bistvo. V postavljanju na razpolago bivajoče ni več pričujoče na način pred-metanja predstavljajočega-napravljajočega subjekta, ki je središče razmerij bivajočega. Iz odsotnosti sleherne razkritosti (pozaba pozabe) šele nahaja človek možnost, da se Bit zavzame za njegovo bistvo in mu dopusti v-bliisk v to, kar je. »Die Gefahr selber ist, wenn sie als die Gefahr ist, das Rettende.« (Ibid., str. 41) Šele v nevarnosti, bistvujoči kot nevarnosti, nahaja človek sebe v tistem dopuščanju, od koder se kaže rast rešinega. Doba izzivajočega stavljanja na razpolago (ki ne zapade več v subjekt-objekt relaciji) pa je morda daljša od vse dozdašnje pozabet Biti.

S. Žižek — J. Razpotnik

ALAIN ROBBE - GRILLET

SCENA

Ko se zastor dvigne, je prva stvar, ki jo človek opazi iz dvorane — med kriloma rdečega žameta, ki se počasi razmikata — prva stvar, ki jo človek opazi iz dvorane, je neka oseba — vidiš ji le hrbet — ki sedi za pisalno mizo na sredi živo razsvetljene scene.

Nepremična je, komolci in podlehti počivajo na mizi. Glava je obrnjena proti desni strani — približno za petinštrideset stopinj — toda ne dovolj, da bi bilo mogoče razbrati črte na obrazu, samo začetek profila perdu: lice, senče, čeljustni lok, rob ušesa...

Rok že ni več videti — vendar lahko po drži telesa uganeš njihovo lego: leva plosko zleknjena čez raztresene papirje, druga drži nalivno pero in — v trenutku razmišljanja — visi nad pretrganim tekstom. Na obeh straneh so v neredu nakopičene debele knjige, ki imajo obliko in velikost slovarjev — slovarjev tujega jezika, ni dvoma — nemara celo starinskega.

Glava, obrnjena proti desni, je dvignjena: pogled se je odtrgal od knjig in nedokončanega stavka. Uprti je proti ozadju, tja, kjer težke zavese iz rdečega žameta od stropa do tal prekrivajo nekakšno veliko zastekleno odprtino. Gube na zavesah so navpične in enakomerne, zelo goste in se razmejujejo z globokimi senčnimi vboklinami...

Močan hrup pritegne pozornost na drugi konec prostora: trkanje po lesenem panoju, dovolj silno in vztrajno, da dá človeku razumeti, kako se tokrat že vsaj drugič ponavlja.

Toda oseba je še zmerom tiho in na miru. Nato pa, ne da bi zganila telo, počasi zavrti glavo proti levi. Dvignjeni pogled zato opiše celo steno, ki je ozadje, golo steno — se pravi steno brez pohištva — a pokrito s temnim opažem od rdečih okenskih zaves do zaprtih vratnic precej običajne velikosti, če ne celo manjših, kakor je navada. Tu se pogled ustavi in spet se zaslisi silni udarci, da se človeku zazdi, da se tresejo panoji.

Črte na obrazu so kljub spremembi smeri še zmerom nevidne. In res, po tem, ko se je zavrtela približno za devetdeset stopinj, je glava glede na ves prostor, na mizo, na stol, v položaju, somernem začetnemu. V profilu perdu vidiš zdaj drugo lice, drugo senče, drugo uho itd.

Spet se oglasi trkanje na vrata, toda tokrat bolj umirjeno, nekako kot zadnje moledovanje — ali kot brezup ali pa je to vdaja, negotovost ali bog ve kaj. Če: nekaj hipov se zaslisi težki koraki, ki na dolgem hodniku počasi pojemajo.

Oseba obrne glavo spet k rdečim zavesam na desni. Med zobmi si zažvižga nekaj tonov, gotovo kakšen glasbeni stavek — ljudska žalostinka ali napev — a spačen, pretrgan in težko razpoznaven.

Nato pa se po kakšni minuti tihe negibnosti z očmi povrne k svojemu delu.

Glava se spusti. Hrbet ukripi. Naslonjalo je iz pravokotnega okvira in ga dopolnjujeta dve navpični palčici, ki v sredi podpirata kvadrat iz polnega lesa. Slišati je še nekaj taktov napeva, bolj tihih in še bolj pretrganih, ki jih žvižga med zobmi.

Nenadoma dvigne glavo proti vratom in togega vratu otrpne. Tako ostane dolge sekunde kakor na preži. Vendar ni iz dvorane slišati niti najmanjšega nemira.

Pazljivo vstane, odmakne stol, vendar tako, da z njim ne podrša niti ne udari ob tla, in z neslišnimi koraki odide k žametnim zavesam. Počasi odmakne zunanji rob z desne strani in gleda ven v smeri vrat (proti levi). V tem trenutku bi bilo razločiti levi profil, ko ne bi bil zakrit z rdečim blagom, ki ga roka pridržuje ob licu. V zameno pa je zdaj videti na mizi razstavljen list belega papirja.

Kar številni so in se delno pokrivajo. Spodnji listi, katerih vogali štrlijo zelo nepravilno iz vseh strani, so na gosto počekani s črtami skrbne pisave. Tisti na vrhu, edini, ki je viden v celoti, je popisan le do polovice; končuje se na sredi vrstice s pretrganim stavkom brez ločila za zadnjo besedo.

Na desni strani tega lista je rob tistega pod njim: zelo visok trikotnik, njegova osnovnica meri približno dva centimetra in vrh se približuje zadnjemu delu mize — tja, kjer so slovarji.

Se bolj na desno, naprej od tega vrha, toda bolj proti koncu mize, štrli drug vogal za celo dolžino dlani; tudi ta ima obliko trikotnika, podobno polovici kvadrata (razpolovljenega po diagonali). Med vrhom tega zadnjega trikotnika in najbližjim slovarjem stoji na poveščenem lesu belkast predmet, velik kakor pest: kamen, zlizan od stalne rabe, vdolben kakor nekakšna debela kupa — veliko bolj debela kot vdolbena — z nepravilnimi okroglimi obrisi. Na dnu vdolbine je med pepelom zmečkan konček cigarete. Na neožganem delu so na papirju zelo jasni sledovi ličila za ustnice.

Oseba na sceni pa je bila očitno moški: kratko ostrizeni lasje, jopič, hlače. Če človek dvigne pogled, opazi, da zdaj stoji pred vrati, obrnjen k njim, torej še zmerom obrača dvorani hrbet. Človek bi mislil, da hoče slišati nekaj, kar se dogaja na drugi strani panoja.

Toda v dvorano ne pride noben hrup. Ne da bi se umaknila, se oseba pomika proti rampi in ves čas gleda vrata. Ko pride v bližino mize, položi desno dlan na vogal in...

»Počasneje,« pravi v tem trenutku glas v dvorani. Ni dvoma, da nekdo, ki govori v zvočnik, zakaj zlogi zvene nenavadno močno.

Oseba se ustavi. Glas povzame: »Ta gib počasneje! Začnite še enkrat pri vratih: najprej naredite le korak nazaj — en sam — potem ostanete na miru kakšnih petnajst ali dvajset sekund. Potem se pomikate naprej k mizi, toda veliko počasneje.«

Oseba spet stoji pri vratih, obrnjena k njim, se pravi, da dvorani obrača hrbet. Človek bi mislil, da hoče slišati nekaj, kar se dogaja na drugi strani panoja. V dvorano ne pride noben hrup. Ne da bi se obrnila,

oseba naredi korak nazaj, potem se spet umiri. Čez nekaj časa se spet začne umikati proti mizi, kjer jo čaka delo, zelo počasi, z enakomernimi in tihimi koraki, pogled pa ves čas upira v vrata. Njeno premeščanje je premočrtno, hitrost enolična. Nad nogami, ki se očitno le malo premikajo, ostaja telo popolnoma otrplo in prav tako roke, ki jih drži usločene malo stran od telesa.

Ko pride v bližino mize, položi desno dlan na vogal in počasi spremeni smer, da bi šla vzdolž levega stranskega roba. Zdaj, ko se ravna po lesenem robu, stopa pravokotno na rampo... potem ko gre mimo vogala, pa vzporedno z njo... in se spet usede na stol, zakrije s širokim hrbtom liste papirja, ki so razloženi pred njo.

Pogleda liste papirja, nato rdeče okenske zavese, potem spet vrata; in tako obrnjena izreče štiri ali pet nerazločnih besed.

»Glasneje!« pravi zvočnik v dvorani.
»Zdaj, tukaj, moje življenje, še...« izreče prirodni glas — glas osebe na odru.
»Glasneje!« pravi zvočnik.
»Zdaj, tukaj, moje življenje, še...« ponovi oseba z glasnejšim tonom.
Nato se spet potopi v svoje delo.

(1955)

Alain Robbe-Grillet: Instantanés.

Prevedla Zoja Skušek

MUSICAL O LUZITANSKEM STRAŠILU

Priznavam in odobravam vrednoto politične in ideološke angažiranosti Weissove igre s petjem in glasbo v dveh dejanjih: Pesem o luzitanskem strašilu (GESANG VOM LUSITANISCHEN POPANZ). Ne priznavam pa ji več kot povprečno umetniško vrednost.

Globoki humanistični in napredni ideji, kakršno srečamo tudi v Weissovi igri, mimogrede in nezavedno oprostimo marsikatero izpovedno nerodnost in oblikovno nedogranost. Lahko bi rekel, da nam je takšno načelno stališče izhodišče gledanja in vrednotenja umetnine same. Takšno stališče pa je seveda pesek v oči. Do ideje namreč pridemo preko umetnine, to je preko konkretnega v splošno, preko realizacije do abstrakcije, preko izpovedi do vrednotenja te izpovedi. Iz tega nujno sledi, da je realizacija ideje tisto, kar jo postavlja na višji ali nižji nivo, pa čeprav je ta ideja lahko ista. Imamo lahko več (umetniških) del, z eno in isto fabulo, pa vendar štejejo nekatera za boljša, nekatera za slabša. Torej je potrebno postaviti metniško dognanost nekega dela za primarno ali vsaj enakovredno predpostavko njegovi namenskosti, da ga lahko avtentično ovrednotimo. Tako mora dramsko delo, ki je postavljeno na oder, izpolniti tudi določene estetske in ne samo etične norme.

Priznavam, da je originalnost ena izmed bistvenih vrednot vsakšne umetnine. Zato tudi nimam nikakega apriornega stališča ali pomislekov, da se ne bi dalo obsoditi Salazarjevo kolonialno politiko v Angoli skozi dramsko igro, ki je izrazito operetnega značaja. Takšna povezava spektakularizacije in politične angažiranosti nosi v sebi svojstvene izrazne elemente, ki jih ni moč kar tako zavračati. Obenem pa stoji takšna »originalnost« v nevarni situaciji, da ne postane cena in se ji angažiranost izgubi v poenostavljanju in navnemu prikazovanju vzrokov poteka in posledic konkretnih dogodkov, na katerih je zgrnjena. S tem seveda ne mislim pridigati zvestobo nekakšnemu dokaznemu in zgodovinskemu gradivu, saj je to le pripomoček ali ozadje umetnine (tudi angažirane), ki je sekundarnega značaja. Vendar pa angažiranost izzveni v prazno, če nas hoče potegniti v zgolj čustveno prizadetost in sočustvovalen odnos do tistega, ki ga sicer podpiramo moralno in razumsko. In to se je v »Pesmi o luzitanskem strašilu« zgodilo. Pred nas je postavljena izrazito črna — bela tehnika prikazovanja, ki pa ima lastnost, da nas ne pritegne v samostojno sodbo in zavzetost v lastnem moralnem odločevanju. Vse je že odločeno, strinjamo se in tako ostajamo razumsko zunaj dogajanja. Pomanjkljivost Weissove igre je tudi v tem, da ostaja neprenehoma na površini. Salazarjeve parole, ki jih izreče simbolizirano strašilo, nas pušča jo hladne, kriyda za to pa je verjetno nenehno ironiziranje in smešenje samega sebe (strašilo, ki je Salazar, smeši Salazarja), kar nam zopet ne sprošča lastne reakcije. Tu moram pripomniti, da se opiram na uprizoritev »Pesmi o luzitanskem strašilu« v Mestnem gledališču ljubljanskem. Posebno lirični deli, ki jih je mnogo, zahtevajo ne samo igralsko, ampak tudi pevsko sposobnost. Ta pa ima v Mestnem gledališču ljubljanskem le malo dobrih interpretatorjev, kar je seveda mučno opazljivo. Prikazovanje prizorov trpljenja in bednega življenja, pa tudi reakcij na to, pa izzveni močno poenostavljeno. Vse te pomanjkljivosti v izvedbi in v delu samem nas napravijo skeptične in s tem osnovna fabula, to je politična in ideološka angažiranost, ki jo sicer odobravamo, izgubi pri svoji vrednosti.

Sanja Zorn

TONE KUNTNER

TO JE TA ČAS

To je ta čas,
ki smo se zanj borili,
to je ta čas,
ki smo se ga veselili
kakor otroci božiča,
to je ta čas,
ki smo o njem govorili,
da bomo enaki,
da bo za vsakega dela
in kruha,

to je ta čas,
to je ta novi čas,
to je ta pravični čas.

Bog živi proletariat.

TONE KUNTNER

JEAN JAEQUIS-RABEARIVELO

VISOKORASLI
GOZD

Ne prihajam, da bi trgjal plodove,
ki jih v nedosegljivih vrhovih ponujajo
ljudstvu zvezd in plemenu vetrov,
tudi ne bom trgjal rož, ki jih nikoli nisem videl,
da bi se z njimi oblekel ali da bi vanje skrtil sram, ki
ga ne poznam:
otrok sem z neplodnih gričev.

A v svojem zadnjem spanju sem se spomnil,
da so prav ovijalke noči zmerom privezale k bregu
stari leseni čoln bajk,
na katerem je moje otroštvo vse dni potovalo
z obrežij večera k obalam jutra,
z rta lune k rtu sonca.

Zaveslal sem na njem in zdaj sem v tvojem srcu,
gostoporasla gora,
da bi izprašal tvojo popolno tišino
in našel kraj, kjer se izležejo vetrovi,
preden pri nas razprostrejo preluknjana krila,
krila, ki jih cefrajo širne mreže puščav
in pasti naseljenih mest.

Kaj slišim, kaj vidim, visokorasli gozd?
To so zgubljeni zvoki, ki se shajajo in spet zgrešijo,
kot podzemne reke,
čez katere bredejo ogromni slepi ptiči,
ki jih hitri tok odnaša
in jih naposled zaduši v blatu.

To je tvoj dih: dihaš globoko,
že malo zasoplo, kot starec,
ki se vzpenja po rebri spominov
in se hkrati spušča po bregu dni, ki bodo zdaj
usahnili;

to je tvoje dihanje in dihanje nešteti ptičev
in dihanje vej, ki jih objeda tvoj skrivnostni živi svet.

In kaj lahko vidim v tvoji brezbarvni noči,
v noči, daljši od umiranja srečnih
in daljši od življenja bednih,
o jama listov, ki skrivajo en izhod na morski obali
in drugega nemara v breznu onkraj obzorja,
o jama listov, podobna mavrici, ki veže celine?

Vidim samo sonce, ki se krčevito otepa,
kot s kopji prebodeni merjasec v sinjem grmovju,
merjasec luči, ujet v silne mreže,
ki jih sredi zrelih plodov in trajnih rož razpenjaš
v svojih vrhovih in čisto pri tleh, v skrajnih mejah,
kjer se lahko najmeta duh zemlje in moč drevesa.

In še dolgo potem, ko bodo v dneh brez števila
tvoji listi drug za drugim popadali v večnost,
ko se bo sedmero noči več kot sedemkrat zgostilo v
noč vseh časov

in bom lahko trgjal cvetoča jutra
ob zlomljenem stebelu večerov,
bom hranil spomine na tvojo tišino in tvojo
skrivnostno lepoto.

In spomini bodo kot stekleni biseri, razmetani v pesku,
ki jih pobira star mornar
in jih domov odnaša in polaga k trupu
drobne barke, ki jo je kupil
na nekem daljnem otoku, kjer živijo samo sanje
in kjer stojijo hiše čisto zraven morja.

Ali pa bodo raje kot kroglice iz ebenovine,
iz rdečega lesa ali iz druge dragocene snovi,
in postavil jih bom na svojo mizo,
kjer jih bo potrpežljivo klesal tvoj spomin,
da bi iz njih napravil fetiše s steklenimi očmi,
molčeče fetiše na sredi mojih knjig.

Prevedel Aleš Berger

DR. ALEKSANDAR STOJANOVIĆ

SPOPAD SKUPIN

(ODLOMEK)

Iz članka dr. Aleksandra Stojanovića objavljamo poglavitnije del njegovih razmišljanj, ki po naši oceni ne gredo mimo precej podobnih, pa tudi težjih situacij na naši univerzi. Glede na resničnost tega članka v odnosu do naše lastne situacije pozivamo na sodelovanje o tej problematiki. Avtor dr. Stojanović razčlenjuje svoj članek na naslednja poglavja:

1. Parola generacijskega avtomatizma kot geslo fakultetne birokracije.
2. V katerih družbenih grupacijah so birokrati na fakultetah.
3. Spopadi z antibirokratskimi silami.
4. Slaba družbena razdelitev dela kot eden izmed najpomembnejših vzrokov pojavljanja birokracije in birokratizma na univerzi.

(Pripis urednika)

GENERACIJSKI AVTOMATIZEM FAKULTETNIH BIROKRATOV

V zadnjem času birokrati na fakultetah še glasneje kot kdaj prej podpirajo napredovanje v nazivu po generacijah, seveda faktično samo za ljudi iz lastnega kroga. Torej, ko določeno število ljudi približno iste starosti napreduje, mora to napredovanje avtomatično zajeti tudi preostale vrstnike, ne glede na njihove pedagoške in znanstvene kvalitete. Takrat se običajno uporabi parola »družbeni ugled« kot nadomestek pogojev za takšno osebnost brez zadostnih pedagoških in znanstvenih kvalitet. Mimogrede povedano, tako napredovanje v tej in v mnogih družbah, ki so še zaslepljene z nazivi, ni samo napredovanje v nazivu. To je hkrati tudi nastajanje velikih možnosti za zavzemanje vse višjih vodilnih položajev na univerzi in izven nje. Bralcu se lahko takoj zastavi vprašanje — kakšni so to birokrati, ki šele morajo zavzeti nekakšne višje vodilne položaje. Ali ni protislovno imenovati jih birokrate, ne da bi ti imeli vso oblast na fakultetah? Potrebno je precizirati, da birokracija na fakultetah ni prevzela vso oblast, ker tega naša delno samoupravna družba (poleg antibirokratskih sil na fakultetah) ne bi dovolila. Toda dejstvo je, da na določenih fakultetah vpliv birokracije prevladuje. Poleg tega so še nekatere stvari, o katerih bomo takoj spregovorili. Približno bi se lahko reklo, da je bil generacijski avtomatizem eden izmed »idejnih argumentov« birokratov v njihovi karieri na univerzi, ker ti pogosto niso imeli zadosti znanstvenih in pedagoških kvalitet. Drugi idejni argument je bil ta, da so bili oni politično zaupni ljudje v času, ko je večina profesorjev, pa tudi docentov, bila lojalna do socializma ali pa formirana že v stari Jugoslaviji. Čeprav je bila takšna vloga politično zaupnih ljudi delno neobhodna, pa je dejstvo, da je le-to bilo eden od vzrokov, zakaj se je večina začetnikov na univerzi zbirokratizirala. Seveda je določeno število teh aktivistov na univerzi ostalo imuno za birokracijo v glavnih linijah. Vendar — ker je drugi razlog (čuvanje politične čistosti pred premo zaupnimi na univerzi) danes v glavnem zgubil pomen zaradi spremenjene sestave univerzitetnega kadra, so birokrati na univerzi, ki so se bolj in bolj deformirali, začeli korelativno poudarjati svoj generacijski avtomatizem.

Poleg tega jih je začelo hrbriti pobijanje določenih zahtev po zamenjavi generacije na oblasti v naši družbi. Smisel teh psevdobioloških zahtev je, da glavino naših družbenih stisk povzročajo »okameneli« ali »nesposobni« ali pa »neizobraženi« ter »nestrokovni« starejši kadri. Te naj bi morali zamenjati mladi ali mlajši, ki bi bili v vseh prej navedenih stvareh boljši od starih. Te tendence je naša družbena skupnost v zadnjem času onemogočala. Univerzitetna verzija le-teh pa se razplamteva. Videli smo tudi, da ima univerzitetna verzija na prvi pogled drugačen smisel. Toda na prvi pogled ima tudi vsebinsko drugačno. Fakultetna verzija se ne zavzema za mlade, marveč za ljudi srednje starosti.

Ponavljali smo, da so razlike samo navidezne. Jasnno je, da bi se zaradi kontinuitete, potrebnosti izkušnje ipd. in zato, ker tudi mladi niso imuni za napake (tako kot srednji ne) takšna sprememba generacij v naši skupnosti lahko izvršila le v korist srednjih, ne bi pa položaja bistveno izboljšala. Dejstvo je, da je naša revolucija in izgradnja socializma zelo mladim po sestavi postala v zadnjem desetletju veteranska. Potrebno je reči, da se je v določenih primerih pretiravalo z mladostjo sestave. Jasno je, da so tu potrebne znatne spremembe, vendar postopne. Čeprav problemi mladih, tudi srednjih, v odnosu do starejših postavljajo na dnevni red vedno bolj izboljšanje strokovnosti in podobnih kategorij, nujnih za družbo, pa je očitno, da generacijske spremembe niso primarne. Zelo mlado vodstvo Fidela Castra na Kubi se verjetno v zgodovini ne bo tako dobro izkazalo kot mnogo starejši leninsko vodstvo v Oktobrski revoluciji. In obratno; metuzalemsko vodstvo Komunistične partije in Republike Kitajske je karikatura nekda. njih mladih kitajskih revolucionarjev — istih ljudi, ki so izpeljali eno od največjih in najoriginalnejših socialističnih revolucij.

Ali zagovorniki zamenjave generacij v družbeni skupnosti sodijo, da je v okviru delavskega razreda potrebno izvršiti takó spremembo? Iz njihovih formulacij sploh ni razvidno, ali mislijo na delavski razred in ostale neposredne proizvajalce. Ne glede na to, kaj mislijo, njihove ideje objektivno pomenijo, da se njihova pozornost seli od krepitve vloge delavskega razreda in zaveznikov na sporedna vprašanja. Podobno kot pretirano razpravljanje o mednacionalnih odnosih (poleg sovinskih izgedov, ki jih favorizirajo protagonisti zamenjave generacij ali nekateri drugi ljudje) objektivno preusmerjajo pozornost javnega mnenja od pravih problemov kulture, ekonomike in splošnega položaja družbe.

Ali podporniki mladih za vsako cent razmišljajo, kolikšen je vpliv? med mladino in kolikšen je vpliv mladih delavcev? Koliko je siromašnih po duhu ne le med starimi in srednjimi, ampak tudi med mladimi?

V vsakem primeru tu manjka objektivno znanstveno raziskovanje strukture in vloge raznih slojev ter v zvezi s tem tudi generacij v naši družbi. Mi nikakor ne zanikamo določenega pomena, ki ga imajo generacije, ne toliko zaradi psihofizioloških individualnih lastnosti kot pa zaradi dejstva, da so različne generacije formirane v različnih družbenih okoliščinah. Toda generacije so družbeno, strukturno zelo heterogene.

Resumé je, da je v prvi vrsti potrebno posvetiti pozornost sodelovanju in spopadom družbenih skupin in šele nato generacijam.

Zdi se, da je mogoče govoriti o neki podobnosti (ki je nastala pod vplivom okoliščin) v zahtevah po oblasti nekaterih ljudi iz srednje generacije, in to kakor v družbi tako v nekaterih odnosih na univerzi. O tem, ali obstaja kakšna vez med njimi, ni očitnih pričevanj. Vendar pa je znano, da so za univerze kot za manj važne institucije bili največkrat zadolženi nekoč mladi ljudje, ki pa so zdaj v srednji starosti. Mnogi izmed njih imajo tudi sedaj intenzivne stike z univerzo.

Od kod takšna vloga določenih ljudi iz srednje generacije — odgovoriti na to je naloga, ki je ne moremo tu opraviti. Lahko pa opišemo nekatere izmed vzrokov takšne vloge ljudi iz te generacije na univerzi.

OD PSEVDORAZDELITVE DELA DO POLITIČNIH SPOPADOV NA UNIVERZI

V sporih pogosto pride do fluktuacije starejših in mlajših.

Najvažnejši vzrok sporov in družbenih grupacij na univerzi je potrebno iskati v precej slabi razdelitvi dela. Slaba razdelitev dela je posledica ne le faktorjev na univerzi, marveč je v veliki meri tudi posledica napak v razdelitvi dela v družbi, posebno pa politike vodilnih družbenih sil do univerze.

Predvsem so na fakulteti ljudje, ki največji del svojega dela opravljajo v teh ustanovah. Ko to trdimo, mislimo predvsem na poučevanje, kajti ljudje, ki so se posvetili univerzi, imajo zelo malo pogojev za znanstveno delo v svoji ustanovi. Družbeni faktorji, ki fakultete finansirajo, dajo zelo malo sredstev za pedagoško, toda še neprimerno manj za znanstveno delo. Pa še ta sredstva, posebno tista, ki so namenjena za znanstveno delo, se trošijo neracionalno ali pa ostanejo nauporabljena, zamrzjena. Ti slabi pojavi so posledica kakor vodenja tako upravljanja na nekaterih fakultetah. Te slabosti največkrat povzročajo birokrati na fakultetah. Kasneje bomo videli, v kateri družbeni grupaciji je mogoče najti največ birokratov. Kar zadeva družbene grupacije ljudi, ki so skoncentrirani na pedagoško delo in znanost, je malo verjetno, da bi med njimi našli kakšnega pravega birokrata. V nekaterih primerih pa je med njimi mogoče najti pojave birokratizma v takem smislu, kot jih opisuje prof. dr. Jovan Djordjević. To pomeni določene birokratske pojave pri ljudeh ali institucijah, ki v glavnem niso birokratske, na primer vsiljevanje svojega načina dela drugim (glej: Dr. Jovan Djordjević: Oglad o birokratiji i birokratizmu, Beograd, 1962, str. 108—109). Povsem razumljivo je, zakaj ljudje, ki se posvečajo pedagoškemu delu in znanosti, nimajo med seboj pravih birokratov, vsaj v povprečju ne. Gotovo vsi ti ljudje nimajo nikakršne važnejše družbene, predvsem vodilne, funkcije in ne morejo niti po naravi svojega dela biti povezani z birokrati. Poleg tega pa imata znanost in pedagoško delo pri nas zelo majhno vlogo in sta malo cenjeni. Razen tega pa imajo ljudje, ki se s tem ukvarjajo, zelo malo možnosti za znanstveno delo v svoji ustanovi. Ali to pomeni, da se z znanostjo zelo malo ukvarjajo? Najpogosteje to ne pomeni, da bi se z znanostjo relativno zelo malo ukvarjali, kakor tudi ne, da bi se lahko znatno več, če bi imeli boljše pogoje. Pripadniki prve družbene skupine, kakor tudi ostali, lahko znanstveno delajo v galvnem izven fakultet — v raznih insti tutih ali za različne založbe, od katerih se je večina, zdi se, učila na vzoru založnika iz Balzacovih izgubljenih iluzij. Pogosto imajo ljudje, ki se v enaki meri ukvarjajo s pedagoškim in znanstvenim delom, priložnost srečati v drugih institucijah izven fakultete svoje birokratske kolege, ki zavzemajo najrazličnejše upravne položaje. To pa ne pomeni, da kdaj pa kdaj ni izjem v sestavi upravnih organov teh institucij.

Kaj je mogoče povedati o izjemah v profilu ljudi, ki se v enaki meri ukvarjajo kakor z znanostjo tako s pedagoškim delom? Sodimo, da v prvo skupino ni mogoče vključiti ljudi, ki se pretežno ukvarjajo s pedagoškim delom, z znanostjo pa zelo malo. Prej je mogoče trditi, da leti sestavljajo posebno družbeno grupacijo. Oni v glavnem gravitirajo k drugim družbenim grupacijam, posebno k skupini univerzitetnih predavateljev, ki glavnino svojega časa posvečajo družbenemu udejstvanju. (Kasneje bomo videli, da se skupina ljudi, ki se večidel ukvarja s pedagoškim delom, deli na dve podskupini.) Do te strukture pridemo, če zapazimo, da pri nekaterih ljudeh danes prevladuje mnenje, da velika udeležba pri pedagoškem delu lahko nekaterim predavateljem nadomesti pomanjkanje znanstvenega dela. Potem, da plodnost v pisanju pogosto pomeni prazno besedičenje. Ali taka plodnost pogosto pomeni prazno besedičenje? Nenavadno je, da to trdi ravno tisti kolegi, ki sedé v redakcijah časopisov in v založniških svetih, ki omogočajo menda hiperprodukcijo del. Vsekakor obstajajo take hiperprodukcije, vendar ne tako velike, kot se govori. Veliko manjše so od znanstvene revnosti mnogih ljudi. Ni treba tekmovali z Voltaireom in njegovimi 90 knjigami, če nisi Voltaire. Pa tudi on je napisal precejšnje število povprečnih del. In obratno — ni treba igrati Sokrata, ki ni ničesar napisal, bil pa je veliki ustvarjalec ljudi in idej. Kon-

kretno, samo velike ustvarjalce novih znanstvenikov in predavateljev na fakultetah je mogoče imenovati veliki znanstveniki, kajti njihovo delo je neke vrste orlano znanstveno ustvarjanje. Edino oni imajo pravico in dolžnost, da se ukvarjajo izključno samo s pedagoškim delom, toda takšnih je v tej skupini zelo malo. To je prva podskupina ljudi, v glavnem usmerjenih na znanstveno delo. V drugo podskupino spadajo povprečni predavatelji.

O ljudeh, ki se posvečajo izključno samo znanstvenemu delu na fakulteti, ne bomo govorili, ker jih je zelo malo in zato nimajo nikakršnega vpliva na družbeno usodo fakultet. Med drugim — tudi politika družbenih faktorjev in družbenopolitične skupnosti je vzrok, da so fakultete v glavnem le poučevalne ustanove.

Veliko pomembnejša je naslednja družbena grupacija. Ljudje iz te skupine so ali najvplivnejši na fakulteti ali pa so poziciji največjega vpliva najbliže. Poleg pozitivnih osebnosti so tu ljudje, ki se zvečine ukvarjajo z družbenopolitičnim delovanjem na univerzi in izven nje, do neke meje pa tudi s pedagoškim delom, medtem ko znanstvenega dela gotovo niti ne opravljajo. Značilno je, da je v tej družbeni grupaciji največ ljudi iz srednje generacije. Zakaj so se ravno oni znašli v tej skupini, je deloma jasno, če se spomnimo, da so to isti mladi ljudje, ki so nekoč bili družbenopolitično ogroditelj precejšnjega števila fakultet. Znano je, da so posamezni izmed njih prišli na fakulteto po nalogu in veliko manj zavoljo zainteresiranosti. To ne pomeni, da se njihova zainteresiranost ni sčasoma povečala. Toda ni se zadosti povečala, čeprav so izjeme. Potem, med drugim, so se tudi predavatelji, ki so prišli na fakulteto zastran zainteresiranosti in sposobnosti — v velikem številu primerov popolnoma sprofesionalizirali v družbenopolitičnem delovanju zaradi »uvečjavljanja« in pridobivanja privilegijev. To pa po eni strani zaradi majhnega števila aktivistov na univerzi in po drugi strani zaradi teženj mnogih izmed teh psevdoprofessionalcev po monopolizaciji svojih družbenih funkcij. Oba ta vzroka sta do neke mere medsebojno povezana. Točno je, da je med ljudmi, ki se v enaki meri ukvarjajo kakor z znanostjo tako s pedagoškim delom, mogoče najti tudi take, ki se izogibajo aktivnejši vključitvi v družbenopolitično delo. Toda pogoji na univerzah ne stimulirajo za večjo družbenopolitično aktivnost. Gre ne le za že omenjeni monopolizem, marveč tudi za dejstvo, da je družbenopolitično delovanje toliko neosnovano zapleteno, v precejšnji meri neučinkovito ipd., da se ljudje, ki jim ne pedagoško ne znanstveno udejstvanje nista šibka točka in ki najbolj ustrezajo nekemu približnemu liku univerzitetnega delavca, drže stran od takega dela in so na sporednih položajih. Dodajmo, da v marsičem destimulira tudi spoznanje, da je vloga univerze na sporednih tirnicah.

Politični profesionalizem v družbi se vse manj tolerira, čeprav obstajajo pomembni odkloni, ki bi, če ne nič drugega, morali biti le začasni. Profesionalizem na univerzi je toliko manj potreben, ker so posli univerze v družbenopolitičnem pogledu enostavnejši kot takšni posli v družbenopolitičnih skupnostih. Gotovo je, da bi nekateri izmed teh družbenopolitičnih profesionalcev želeli, da bi ne žrtvovali preveč svojega časa, ki bi ga bilo bolje izkoristiti za pedagoško in znanstveno delo. Tisti profesionalci, ki take želje nimajo, pa bi v procesu širjenja upravljanja na fakultetah pokazali svoj pravi obraz. Samoupravna organizacija univerz in fakultet kakor tudi izkriščanje klasičnih demokratičnih pravic in slobodnih posameznikov v odnosu na kolektiv ne funkcionira tako kot je treba ravno zavoljo premajhnega sodelovanja večine univerzitetnih delavcev in zastran psevdoprofessionalizma manjšine. Ljudje, ki so sebe tudi preveč vključili v družbeno udejstvanje, izstopajo v nasprotju s tistimi, ki so se posvetili kakor znanosti tako pedagoškemu delu na fakultetah. Poleg tega, da se v spopadih troši preveč energije brez potrebe, pa je dejstvo, da se recimo pri izboru družbenopolitičnih delavcev s fakultet za pedagoško znanstvene nazive uporabljajo argumenti, da družbeno udejstvanje predstavlja delno nadomestilo za znanstveno nezadostnost. To nadomestilo je prevara, tako kot bi, obratno, bil navidezen dokaz, da kabinetni znanstvenik lahko beži od družbenopolitičnega udejstvanja. Pri tem je vsem znano, da družbenopolitično udejstvanje na univerzi ne bi smelo biti samo sebi namen, ampak naj bi bilo eno izmed poti, ki peljejo vse globlje v področja znanstvene in pedagoške dejavnosti. Politični profesionalci lahko odidejo med državne in podobne politike.

Značilno je, da v zadnjem času vse manjše število predavateljev, ki so dobri družbenopolitični delavci, uspe prebijati kriterije napredovanja ipd. Obratno — nekoč je to bilo zelo pogosto. Takšni družbenopolitični delavci so bili napredovali čez največ tri do štiri mesece, ljudje z veliko boljšimi kvalifikacijami pa so morali iti skozi psihično »karanteno« povprečno dve leti. Potrebno je dodati, da se je ta »karantena« v večini primerov tudi obdržala kljub določeni slabitvi birokracije na fakultetah. Da ne štejejo predhodne metode zavlačevanja disertacij enim in forsiranja drugih, nato plagiatov tudi v zvezi z napredovanjem, česar prej nismo omenili. Jasno je, da je procentualno največ birokratov v tej skupini.

Nekateri izmed družbenopolitičnih delavcev na univerzi delno pripadajo tudi naslednji družbeni grupaciji — k tistim, ki največ časa prebijajo v državnem in družbenem aparatu ali na drugih fakultetah in institucijah. Vsi vedno govorimo, da je neka dejavnost izven fakultet v bistvu pohvalna, vendar da se z njo navadno pretirava. Vzrok so pogosto težnje uporabnikov takih uslug, toda lahko bi tudi kolegi z univerze bolj energično odbijali neupravičene zahteve. Tisti predavatelji, ki v glavnem delajo izven fakultet, ne le, da često zelo malo delujejo na fakulteti, ampak se tudi ne znajdejo pri reševanju nekaterih problemov fakultete. To pa zategadelj, ker ali ne poznajo situacije ali nimajo dovolj interesa za probleme ali pa so njihovi interesi nasprotni interesom ostalih.

(Gledišta 6-7, Beograd)
Prevedel Peter Kuhar

AFORIZMI

PARAGRAFI

Obtežilna okoliščina za norca je, če ga spoznajo za pametnega.

Pri osvetljevanju kaznivih dejanj mnogokrat zmanjka elektrike.

Olajševalna okoliščina za žeparje so - obleke brez žepov.

Šef je izvrsten krvnik, a slab sodnik.

Čudno: troti pišejo delovne pravilnike čebelam.

Nekaznovani direktor je direktor kaznilnice.

Balast:

25 let je opazoval opice v živalskem vrtu. Na delovnem mestu ni naredil nobene človeške napake.

Iz dolgih govorov se delajo le še ladjice za otroke.

Predlagam, da namesto tovarne pisalnih strojev postavimo tovarno rezervnih jezikov!

Mlade ljudi vedno čaka bodočnost. Potrebujejo samo še viteške oklepe, da prodrejo v službe.

Dovoljeno je bogateti, prepovedano je - rdeti.

Pri nas bomo kmalu uvedli uvozno carino za patriote, ki se vračajo s sezonskega dela.

STUDENTOVSKI pogovor

- Ali kaj študiraš?
- Da, študiram, kdaj bi začel študirati.

Glede na delovno vneto smo mi dežela z največ žulji - na kolenih.

Skozi to raskavo življenje se najlaže izmuznejo - polži slinavci.

Rad imam ljudi z žulji na rokah in možganih.

Smešni so predvsem tisti polži, ki jim zmanjka sline.

FESTIVALI POPEVK: Žabe so večne.

Bila mu je tako zvesta, da je postala še sebi nezvesta.

A H:

Ah, kako žalostno pokolenje! - Petje slišiš samo še po radiju in na policijskih postajah.

Ah, kako prisrčna vdova: vedno spi pri odprtem oknu.

Ah, da študij! - je dejal mehanik v večerni šoli - čisto sem pozabil, kako se izdelujejo oklepi za tanke.

STANOVANJSKI problem študenta

- Kaj pa ti tu?
- Iščem stanovanje. Dosedanja gospodinja mi je dala odpoved, ker je sin padel na sprejemnem izpitu.
- Kakšno zvezo pa ima to z odpovedjo?
- Sina sem namreč inštruiral jaz!

Žabe ne regljajo - pod ledom.

Tovariši - srce ni rdeči semafor.

Mnogim namesto hrbtenice zrastejo - fotelji.

Ploski človek je zmeraj most do debelega.

Ponižni ljudje so tisti, ki se ponižajo tako daleč, da ubogajo glas svoje vesti.

»CIK«

Spoštovano uredništvo!

Pošiljam vam:

VEČ KOT ČUDNE MISLI AVTOSTOPARJA

(ROMANTIČNA ZGODBA)

GOSPOD v črnem audiju me je ošinil kot nepotreben občestni kamen, se rahlo sklonil naprej in s kraljevske kretnje vrgel v četrto. GOSPOD in GOSPA v modrem peugeotu 404 sta se spogledala in vzdihnila s težko sapo, »kakšni ljudje so še po svetu«. GOSPOD v BMW 2000 je za trenutek drobno pripril oči, se obrnil vstran in se suho, komaj opazno nasmešnil. Vse, kar bi lahko rekel o tem smehu, je to, da bi mu njegove drobne, brezhibno negovane zobke najraje lastnoročno zbil iz ust. Gospod v rdečem volkswagnu se je z debelo roko popraskal po svetli pleši in se zakrohotal... GOSPOD...

...GOSPE IN GOSPODJE, kaže, da sem jaz predmet, ki skrbi za vašo nadutost in vašo zabavo. Najraje bi potegnil brzostrelko in vas vse po vrsti postrelil kot zajce. Ampak brzostrelke nimam in čeprav bi jo imel, bi mi kmalu zmanjkalo municije... Toda kakšne črne in bedaste misli mi vendar blo-

dijo po glavi! Pravkar se je mimo mene prizibal temnozelen mercedes 250 SE, zavil v desno in se ustavil. In v njem sedi čudovito dekle: roznata in prozorna ruta ji narahlo frfota okoli vitkega vratu, svetel pramen zlatih las ji v finem loku pada na visoko čelo... (Ah, visoko čelo, trden znak visoke inteligentnosti) Z belo ročico mi ljubko zamahne in na cvetočih ustnicah se ji zablestijo biserni zobje

Vščipnem se v roko, nato v lice in nazadnje še v zadnjico, da preženem sanjski privid. Vendar to ni (pri)vid, ampak je vid, zakaj avto vidim, ga otipljem in slišim, kako narahlo šumi. Spet zagledam njo, ki je kot iz kakšnega ameriškega ali francoskega barvnega filma in zavrti se mi v glavi in klecnejo mi kolena.

Ne vem, kako sem prišel v avto, dejstvo pa je, da sedim v njem in poleg mene lepota, ki z rahlo priprtimi očmi in rahlo odprtimi usti požira stovajset po ovinkih. Dejstvo je tudi, da sedim kot lipov bog in da mi v glavi že brni govorjenje kolegov: »Ej, fant, imel si edinstveno šanso v življenju. Ah, stor kmečki, s tabo ne bo nikoli nič!«

Odprl sem usta, a glasu ni bilo, ker tudi misli ni bilo.

»Smem vprašati, kam se peljete?«

Prestrašeno sem zasukal glavo in zajecjal:

»Ja, domov grem, domov grem v...«

»Oh, kakšno bedasto vprašanje sem vam postavila. Veste, zelo ste mi všeč in časa imate gotovo dovolj, denarja pa malo. - Saj ste študent, kajne?«

»Ja,« sem izdaval, ona pa se je nagnila nazaj, da ji je glava padla globoko na hrbet. Zasmejala se je in meni se je spet zavrtelo v glavi in to še toliko bolj, kajti v njenem sunkovitem gibu glave in trebuha se ji je napela gladka, ledenozelena bluza in pod njo so vzkipele krasne prsi.

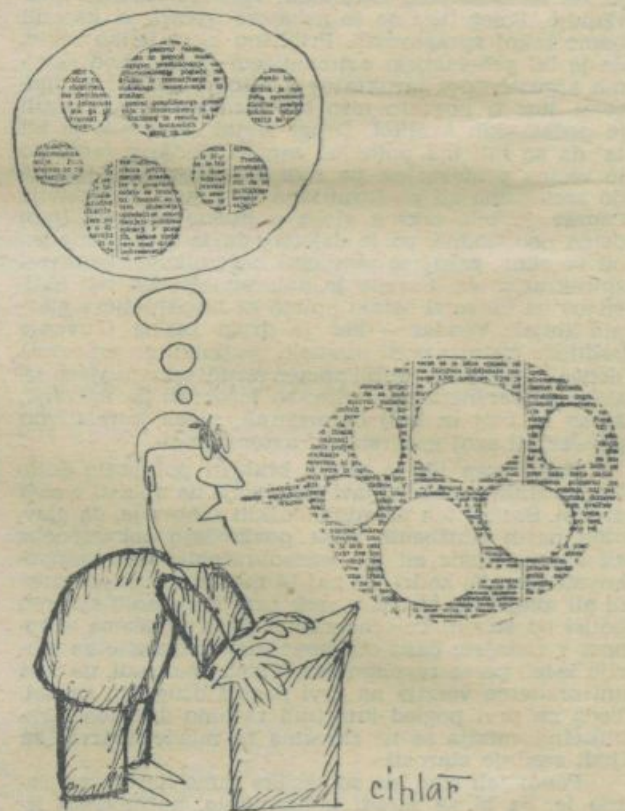
Bogve, kako mi je to padlo v glavo, ampak kolikor toliko korajžno sem spravil iz sebe:

»Opazil sem, gospodična, da imate vse v zelenem.«

Zdrznila se je, pogledala v vzvratno ogledalo in zapeljala s ceste; po gozdni poti sva se zapeljala na jaso, ki je bila več ali manj tudi zelena.

»Oh, kako pronicljivo in srčkano ste to povedali,« se je zasmejala in mi položila roko čisto narahlo na ramo.

Sele v tistem trenutku sem opazil, kaj se godi: vsa njena pojava je dihala vame, lebdeča je pred ma-

no kot čarobna barvna lisa, kot zrel sadež, ki ga je treba utrgati in pojesti. Toda ravno v tistem trenutku so me obšle tudi neke hudičeve misli in me osvojile. Suho, z glasom sodnika, sem vprašal:

»ODKOD VAM TA MRCEDES?«

Na njenem licu se je začrtala drobna senca, ki je takoj nato izginila in se razlezla v blag smehljaj:

»Veste, prej sem imela opla sive barve. Toda lepo vaš prošim, siva barva se vendar ne sklada z barvo mojih oči, ki so modrozeleni. Zato sem raje kupila tega mercedesa zelene barve. Za skladnost in eleganco je vendar treba skrbeti! Tudi vi lo imam vso v zelenem. Ah, zelena opojnost!

»ZE, ZE,« sem rekel nestržno in ledeno. »KAJ PA DELATE, DA IMASTE TOLIKO DENARJA, SAJ VENDAR...«

Objela me je okoli vratu in zašepetala z ukazovalnim glasom:

»Tako lep fant, pa ga mučijo taka bedasta vprašanja.«

Se bolj me je objela in se vsesala v moje ustnice.

»AMPAK,« sem komaj še rekel in potem me je potegnilo v zeleni vrtnice.

IN KONČNO JE RES, DA TAKA BEDASTA VPRAŠANJA O DELU IN O TEM NE GRE ZASTAVLJATI TAKO ODLIČNI DRUŽBI IN DA KONČNO SPLOH NE SODIJO V TO ROMANTIČNO ZGODBO!

Al Bu Lus